

T A R T A L O M

B o r o s L i l i / Belső terek / Mayer Éva művészetéről	2
K a k u k T a m á s / A művészetnek a lélek az otthona	7
D. U d v a r y I l d i k ó / Trianon Anzix	12
E g r i M á r i a / 115 éves a Szolnoki Művésztelep	15
V e r e b e s G y ö r g y / A Szolnoki Művésztelep legújabb korszakáról	18
S i p o s E n d r e / Transz	23
G a r a m i G r é t a / Szolnoki bronz szimpózium	29
S z u r c s i k J ó z s e f / Női vonal	34
W e h n e r T i b o r / Költészet és filozófia / Tenk László piktúrája	39
K a k u k T a m á s / Csonka fák, a csonka időben	45

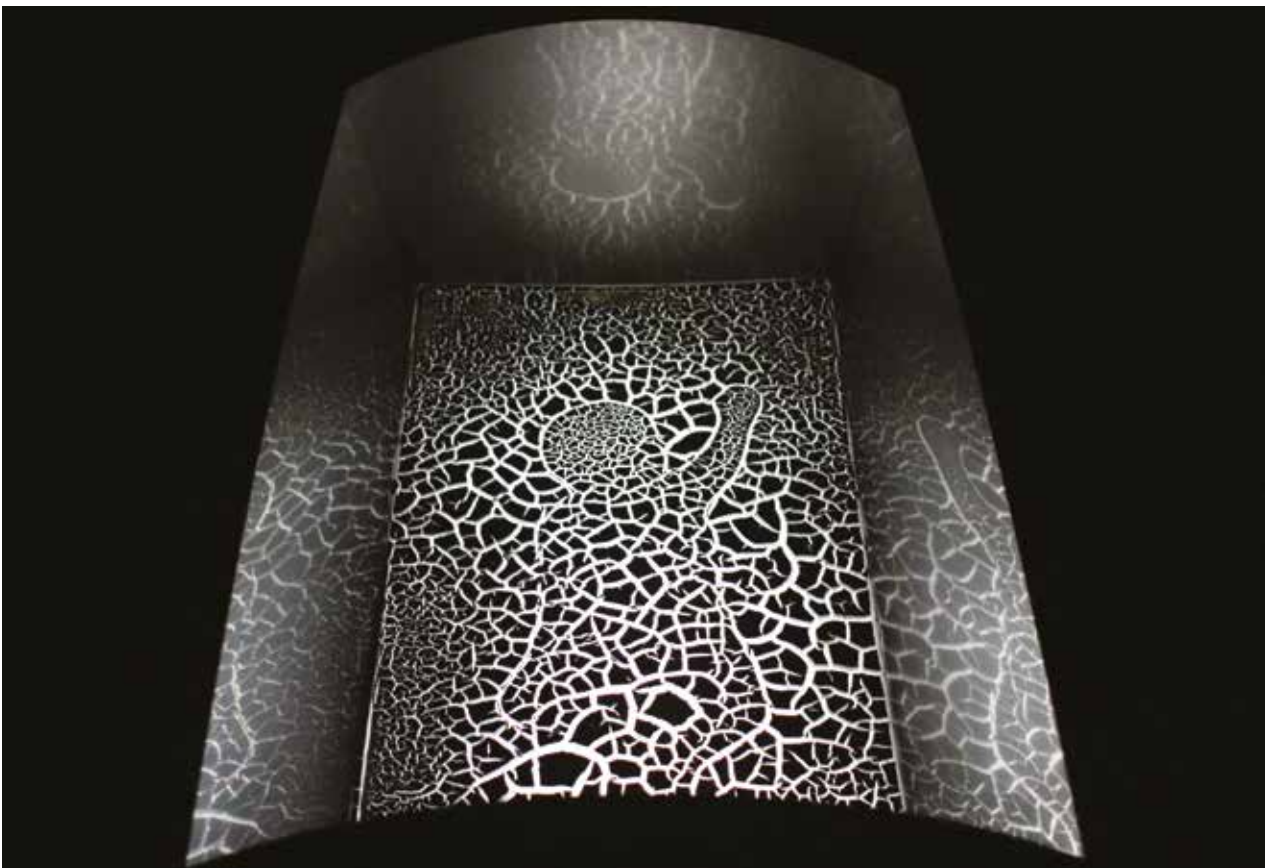
B o r o s L i l i

Belső terek

/ Mayer Éva művészetéről

A Magyar Képzőművészeti Egyetem képgrafika szakán végzett és ugyanitt DLA-fokozatot szerző, jelentős kiállítási és művészetszervezői tevékenységet maga mögött tudó, a fiatalabb generációhoz tartozó Mayer Éva művészetében a tér szakralitása, az identitásproblémák, a személyes traumák feldolgozása és a társadalom szintjén, a társadalmi diskurzus színterén tabunak számító kérdések megfogalmazása áll a középpontban. Mayer Évát tehát – annak ellenére, hogy a grafikai technikákkal folyamatosan kísérletezik, tágítja annak határait – nem a művészettörténeti reflexió, az újrafogalmazás érdekli, hanem a személyes érintettség révén a társadalmat érintő témák (gyász, betegség) felvállalása. Mindez nem azt jelenti, hogy ne lenne számára fontos a kultúrtörténeti hagyomány, sőt: installatív szemléletű munkáinak többsége kulturális-metaforikus elemek, alapformák,

archetípusok (ház, templom, stációk) használatán és ezek térképző, teret teremtő hatásán alapul. Műveinek igazi terepe a szakrális vagy az egykor szakrális tér. Személyes megtapasztalásait, traumáit egy általánosabb problémakörbe illeszti és az európai kultúrkör legtisztább szimbólumaiból építkező vizuális és térbeli megfogalmazást talál hozzá. Szinte kivétel nélkül tematikus csomópont köré összpontosuló sorozatokban gondolkodik és alkot. Nem csupán a személyes témák, hanem a térbeliségben kibontakozó, más szóval a térben értelmet nyerő, a tér ábrázolása során megragadható (lelki) folyamatok kifejezése kerül érdeklődése középpontjába. Ez a térbeliség több szinten jelenik meg alkotásaiban: tematikusan, a bemutatás módjában, a grafikai műfajok installatív szemléletében, térinstallációk formájában és magában az alkotás módjában.





Mayer Éva és Majoros Áron Zsolt a meddőséget és az ezzel járó traumatizált helyzetet dolgozza fel „BÖLCSŐK” című installációjában, mely deszakralizált térben kerül elsőként bemutatásra, a komáromi Limes Galériában



A választott archetípusok azonban sosem a régmúlthoz tartoznak, aktualitásukat textuális elemekkel, szövegekkel, szövegtöredékekkel emeli ki a művész. Legerősebbek talán azok a mondatok, amelyeket a 2010-es „*Réteghiány avagy a korlátok a fejedben vannak...*” című grafikai installációjában használ: a kétszáz éves somorjai vallatókérdések a fenyegettség, az elnyomás, az agresszió légkörét teremtik meg. Azt is mondhatnám, hogy ez a mű Mayer Éva legpolitikusabb műve, de csak abban az értelemben, amennyiben a politikai döntéshozók az egyén személyes életét, életterét korlátozzák és érintik. Tágabb értelemben pedig azt a (kulturális, etnikai, vallási) mikroközösséget, amelyhez a művész is tartozik. Ez a narratíva leginkább a kisebbségi, de valamilyen regresszív helyzetben lévő társadalmi csoportok (nők, színesbőrűek, etnikai kisebbségben lévők) traumadiskurzusából ismerős a posztmodern

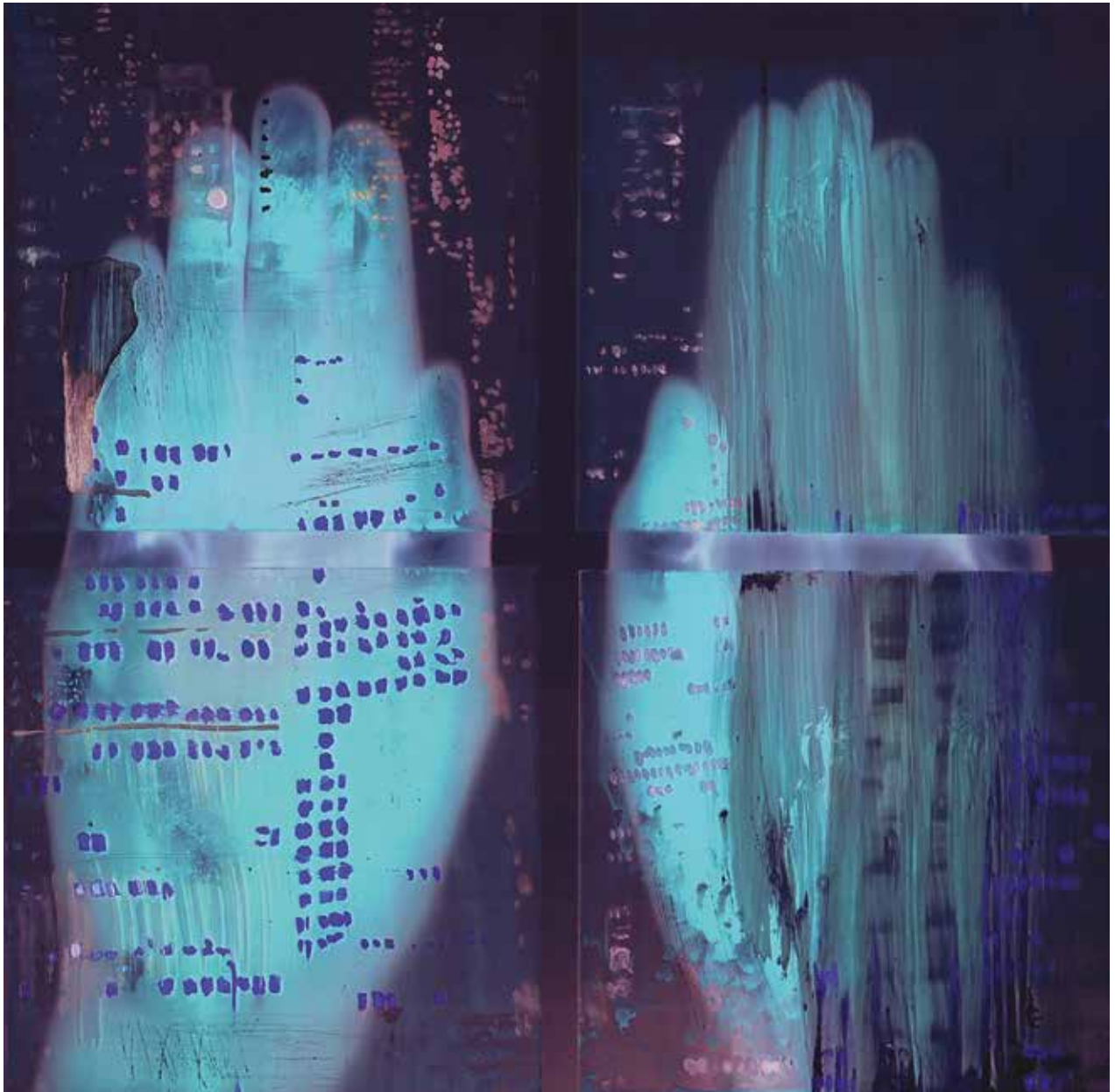
képzőművészetben és a kelet-európai neoavantgárdban, és amely leginkább az identitásképzéshez járul hozzá a képzőművészek felvetéseiben. Mayer Éva műveiben az identitásprobléma nem annyira explicit, sokkal rejtettebb formában van jelen. De az is igaz, hogy míg a hatvanas, de főleg a hetvenes években az identitás kifejezésének elsődleges terepe a művész teste volt, addig Mayer Évánál mindez kulturálisan kódolt szimbolikus tárgyak, vagy inkább formák, grafikai művek, és hangok, szövegek együttthatásából jön létre. Az ő története úgy személyes, hogy egy közösség (vagy társadalom, mint például a „*Szakítópróba*” és a „*Transcom.net*” című grafika-installációkban) tágabb narratívájába vannak ágyazva: láttatni engedi a traumafeldolgozásban is nagy szereppel bíró sorsközösséget (ez a mostani hangzóanyagban is kifejezésre kerül az elhangzó női történetek által), a társadalom és az egyén közötti viszonyokat.



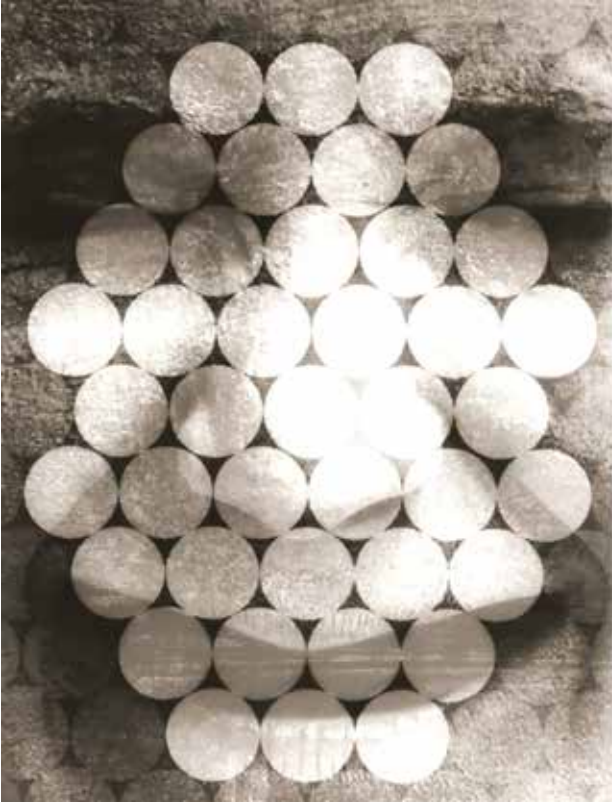
Parancsolat IX-X. / vegyes technika, light-boxes, kompozit lemez, plexi lap, led szalag, 2015

A „Bölcsők” című, férjével, a szobrász Majoros Áron Zsolttal közösen létrehozott installációban elhangzó és a táblákon látható szövegtörödékek és az endometriózisban szenvedő nők mikrotörténetei úgy rajzolnak ki egy komplexebb rendszert, hogy a vizuális elemek téri vonatkozásaival – beleértve az adott hely egykori szakrális jellegét – egészülnek ki. A „Bölcsők” alapja az eddigi grafikai installációktól eltérően plasztikus forma – egy univerzális, a férfi és nő közös történetének kifejezésére alkalmas egyértelmű szimbólum, benne pedig előtűnő vagy éppen hiányzó gyermek-képek utalnak az endometriózis betegsége és a meddő állapotra. Ebben az alkotásban nem egy retrospektív, visszatekintő, emlékező nézőpontot alkalmaz a művész, hanem mindezt előre haladó folyamatként érzékelteti (lásd az általa is hangsúlyozott poszttraumás növekedés fogalmát). Mindez – szakrális

környezetben, ma galériaként használt templomtérben – a liturgia és a szertartás előremutató, megtisztuló, a bűntől való megszabadulás folyamatában a gyógyulás, feldolgozás lehetőségével olvad össze. A tér, a szimbólumok, az alkotói cselekvés és a liturgia folyamatának összekapcsoló szemlélete nem ismeretlen a magyar képzőművészetben (lásd például Lovas Ilona alkotásait), de Mayer Éva művészetének is állandó jellemzője, így a Bölcsők közvetlen előzménye például a 2007-es „*Diagnosis fogassal*” című grafikai installáció, a ruhafogasra akasztott, vállfán lógó litográfiai és szerigrafiai nyomatok, mint a betegségnarratíva egyik első állomásai. Az installáció ezért nem sajátos női hangon szólal meg, azaz nem a nőiséget kifejező elemekkel történik a jelentésképzés, hanem egy univerzális, a férfi és nő közös történetének kifejezésére alkalmas egyértelmű szimbólumon, a bölcsőn



Lélekterek II. / vegyes technika, light-boxes, kompozit lemez, plexi lap, led szalag, 2015



„Ha nem vétkeztél, mi okra reszkettél?” / vegyes technika, giclée nyomtatás, 2010



(darabszáma a terhesség kilenc hónapjára utal) és a benne előtűnő vagy éppen hiányzó gyermek-képen keresztül. A női szubjektumok történetei, érzései – egy virtuális közösség tagjai, köztük Mayer Évával – a kiváló színművész, Bandor Éva tolmácsolásában hangzóanyagként kísérik az érzékelhető és megtapasztalható tárgyakat, a várakozás és a vágyakozás szimbólumait. A beépített neon, a megpedezett gipsz, a felsejlő vagy hiányzó gyermekalak a sors általi kiszolgáltatottságra, kiszámíthatatlanságra utal. A bölcsők felében található csecsemő azt a statisztikát tükrözi, mely szerint a gyermekre vágyó, endometriózisban szenvedő nők felének sikerül anyává válnia. Azzal, hogy az alkotók egy olyan szimbólumot választottak, ami a mai kor gyermek háztartásainak egyre ritkább eleme és inkább az archaikusabb és az egykori paraszti kultúrához köthető, megintcsak a téma vonatkozásait szélesíti. Hasonlóképpen univerzális szimbólum a jelzőtábla is. A táblák alapvető funkciói, azaz az útmutató, védelmező, a biztonságot (ha tetszik, az életet) fenntartó szerepük meg is szűnnek, érvényüket veszítik elhelyezésük, az elhangzó történetek és a bölcső-objektvek által.

Mayer Éva legújabb, „Lélekterek” vagy „Pusztulás vagy tisztulás” című sorozata készítésekor hagyományos módon, vízfestékekkel fest üveglapra, majd beszkeneli azt, hogy digitális módon mind a formák,

mind a színek átalakuláson és módosításon essenek át. De ennél talán jóval jelentősebb az a tény, hogy a művész ismételten egy olyan motívumot választott – helyesebben szólva hozott létre – ami olyannyira telített, hogy a jelentés ebből fakadóan szerteágazó. A „Pusztulás vagy tisztulás” sorozatában a templom motívumának többértelműségét még inkább erősíti a művész azzal az állapottal, ahogyan elhelyezi azt: egyik képen a kigyulladás miatt emelkedik meg az épület, vagy a szél „fújja el”, máshol pedig lebegni látszik, a levitáció kivételes állapotában látható.

Összefoglalásul, és a teljesség igénye nélkül, azt mondhatnám, hogy Mayer Éva művészete – személyes életesemények következtében – a hiányból táplálkozik. Művei nem csak vizuálisan, hanem az érzékelés különböző szintjeinek bevonásával, akár akusztikailag és textuálisan is megteremtik az a komplexitást, melyen keresztül láttatni tudja a személyes problémák folyamatszerűségben tartott állomásait. A képzőművészet számára kommunikáció: az, ami nemcsak traumafeldolgozásra alkalmas, hanem azonosulásra alkalmas folyamatok láthatóvá tételére. Tehát megvalósítani és kiteljesíteni a műveik alapvető célját: elősegíteni a toleranciát, az egyének közötti megértést, s egyáltalán – a szakrális művészet funkcióihoz hasonlóan – a műalkotás létrehozásával és befogadásával változást generálni.

Fotó: <http://mayereva.hu/>

K a k u k T a m á s

A művészetnek a lélek az otthona

Könnyű műtét után lábadoztam a leengedett redőnyű szobában. Kinn teljes hévvel fűtötte a falakat a nyár. Az állólámpa fényénél az ölemben tartott könyvből ezt olvastam: „Az ifjúság saját korlátlanágát és a jövő végtelenségét látja a költészetben, ez pedig eltakarja a fogyatékoságokat, és pótolja a hiányt. Azt költi bele a műalkotásba, amit saját szívében él át.” Ezek a sorok idéződnek fel bennem Adalbert Stifter vaskos fejlődésregényéből, a Nyárutóból, amikor végigsétálok a hajdani templom terében felfüggesztett, posztamensre helyezett műtárgyak előtt.

Ha egy szóban fogalmazom meg ezt az érzést, akkor a tisztaság jut eszembe, mert a fiatal vajdasági és felvidéki képzőművészek tárlatát talán ezzel lehet jellemezni. Ehhez nyilván hozzátartozik az alkotás megszenvedett folyamata, a valószínűleg buktatókkal teli út a művek megszületéséig.

A „Határtalan képzőművészet” című kiállításnak az Észak-Komáromi Limes Galéria ad otthont, a tárlat megjárta Zentát és Szabadkát, utolsó állomása Tata lesz. Az egykori katonatemplom hajója komoly térbeli távlatot ad a műveknek, amelyek mindegyike frissességet sugároz, ahogy a fiatal magyarországi képzőművészek kiállításain is megcsapja ez a fuvalat az embert. Tehetséges, bátor, kísérletező kedvű művészek alkotásait gyűjtötték össze a kurátorok. A neveket, az eddig életutakat tanulmányozva kiderül, hogy sokuknak a hétköznapiak is határtalanok. Tanulmányait Budapesten végeztek, többek közülük Magyarországon (is) élnek. A pandémiamentes időkben a földrajzi átjárhatóságnak sincs akadálya, és a digitális világ nyújtotta platformok számukra már a természetes létezés tartozékai. Nem feltétlenül a globalizált világ szabadságából következnek a művek előtt álldogáló figyelem tanulságai.



Éliás Ádám / *Ló nélkül és Aratás, bronz, 2018*



Lázár Tibor festőművész képei és az érdeklődők

A kiállítók sokféle szellemi munícióval érkeztek, ez értelemszerűen ott tükröződik a művekben. A világhoz és önmagukhoz való közelítéseikben egyértelműen felfedezhető a látvány sokszínűsége. Ahogy Wehner Tibor írja a katalógus előszavában: „A gazdag összképben azonos súllyal és azonos jelentőséggel jelenik meg a konkrét és az elvont, a természetelvű és absztrakt, az expresszív, gesztus-jellegű képrögzítés, a szürreális látomás, a tasisztikus festőiséggel tolmácsolt kifejezés, a groteszk hangvételű kritikus kérdésfelvetés, a kollázs-munka és az objet trouvé, a minimalista dekorativitás, a neodaista meghökkentés, a posztmodern idézet és a konceptuális szembesítés.” Ez utóbbira példa Gubik Korina a „Kérem...készítsen nekem egy képet” intervenciója, mely a néző bevonását szorgalmazza a műalkotás folyamatába. A tárlaton erős hatással bírnak Acsaji Györgyi vászonra vitt, kőálmot idéző alvó emberfejei. Relevánsak Lázár Tibor talányos című és üzenetű akriljai, nem véletlenül kerültek a tárlat fő helyére. Sejtelmesen szépek, miközben korántsem andalítók a monokrom színekkel dolgozó Raffai Ingrid festményei. Éliás Ádám fémplasztikáival értelmezi újra a falusi léthez tartozó munkaeszközöket,

a műtárgyak mögé bújtatott embereket. A szülőföldhöz való ragaszkodás és modernség ötvözete jelenik meg M. Kiss Márti nagyméretű képein. Érzelmileg megrendítőek Mayer Éva kéklő, emelkedő, lángoló templomai. Különös hangulatú Mazán Anikó Tér-Idő-Emlék plexilemezre festett életkép sorozata.

A vajdasági kurátorok úgy vélik, „A művészek mai köntösbe öltöztetik a nagy korszakok jelentős stílusirányzatait, legyen szó itt akár reneszánszról vagy pop-arttról. A korok jellemzői visszaköszönnek a vásznon, az alkotásokon, fűszerezve a kortárs technikák sokoldalúságával. Mondhatni: újraélesztik azt.” A felvidéki kurátorok megállapítják, „hogyan fiatal generáció tagjai, legyenek délvidéki vagy felvidéki származásúak, mennyire progresszíven, egyéni komponálóerővel formálták gondolataikat.” A „Határtalan képzőművészet” sikeres kísérlet a különbözőségek egységének megteremtésére. Ez a tárlat azért is fontos, mert áthidalja az országhatárokat, nem feltétlenül geográfiai értelemben. Hanem azal, hogy megerősíti az örök szabályt, miszerint a művészetnek a lélek az otthona. Ez adhat reményt a művészeknek és a műalkotásokban a létezéshez erőt gyűjtő embernek egyaránt.



Szunyog Júlia / Erdőszellemek (részlet) 2018



Török Bianka / Perigo társasjáték (részlet)



A kiállítás megnyitója, Stefanovits Péter grafikusművész és a megjelent kiállítók - Nagy Judit, M. Kiss Márti, Méry Beáta, Szabó Andrea, Matyus Dóra és Török Bianka



Limes Galéria interiőr

A felvidéki kiállító művészek: Éliás Ádám, Alexandra Kršňáková, M. Kiss Márti, Mayer Éva, Mazán Anikó, Méry Beáta, Nagy Judit, Szunyog Júlia, Szűcs Gábor, Tarcsi Ádám, Török Bianka, Vámos János.

Kiállító művészek a Vajdaságból: Acsaji Györgyi, Argyelán Zita, Gubik Korina, Kincses Endre, Lázár Tibor, Monyv Glória, Pesti Emma, Raffai Ingrid, Sándor Laura, Tarkó János, Újházi Adrienn, Vass Szabolcs.

Limes Galéria, Észak-Komárom
 Felvidéki Magyar Szépművészeti Egyesület
 és a Kernstok Károly Művészeti Alapítvány
 Kurátorok: Miglinczi Éva, Blaskó Árpád,
 Brenner J. János

Fotó: Krüger Viktor, Miglinczi Éva, Szalai Erika



Előtérben Szunyog Júlia / Erdőszellemek, falon Méry Beáta / Háború című alkotásai



Limes Galéria enteriőr

D. U d v a r y I l d i k ó

Trianon Anzix

Sárkány Győző a sorsfordító esemény 100. évfordulóját 100 fekete-fehér grafikai lappal (vegyes technika, 70×50 cm) idézi meg. Az országot ért döbbenetes emberi és területi veszteség drámaiságának erőteljes kifejezést ad az egymás mellé helyezett kompozíciók sötét-világos ritmusa. A *Trianon Anzix* számos ponton társítható a Gaál Imre Galériában a 2017-ben, a reformáció 500. évfordulójára rendezett *Bálványok bukása / 50 rajz – 50 gondolat / című kiállításhoz* és annak kísérő kiadványához. A korábbi „*fehér könyv*” párdarabjaként jelenik meg 2020-ban a „*fekete könyv*”.

A művész nem az általában szokásos narratív közelítésmóddal dolgozza fel a témát, célja a történelmi

tragédia nemzetén túli, világtörténelmi méretben történő szemlélete. Ez a látásmód lehetőséget ad arra, hogy saját történelmi drámánkat az emberiség történetének folyamán számtalanszor megtörtént tragédiákkal együtt, közös élményként éljük át. Nem vállalkozik magyarázatokra, értelmezésekre, csak számtalan kérdést tesz fel a szemünk előtt lüktető fegyelmezetten átgondolt ám mégis szürrealisztikusan szabad ívű rajzfolyamban.

(A Pesterzsébeti Múzeum Gaál Imre Galériájában június 3-án nyílt volna meg a Sárkány Győző *Trianon Anzix* című kiállítása amelyet online formában tették láthatóvá.)



Sárkány Győző grafikusművész



Trianon anzix LXXXV. / papír, lemezlitográfia, 2020



Trianon aniz LXXII. / papír, lemezlitográfia, 2020



Trianon anzix LXIV. / papír, lemezlitográfia, 2020



Trianon anzix LCVIII. / papír, lemezlitográfia, 2020

Sárkány Győző

Sárkány Győző grafikusművész a Komárom-Esztergom megyei Súron született 1951. 07. 06-án. „Munkásságában az autonóm és az alkalmazott grafika egyenrangú szerepet kap. Irodalmi inspirációk hatására fordult az illusztráció felé. Domináns technikája a tus, a ceruza, a színes ceruza-rajz, a pasztell, de emellett foglalkozik rézkarccal és szitanyomással is. Az 1990-es évek fordulóján készített installációkat, kiállított plasztikákat is, készített és készít művészkönyveket is. 1985-től jelennek meg illusztrált könyvei (Brjusov: Márványfejecske; Schmuckler: Rekvium Theophilért; Rostand: Sasfiók; az Unicornis Kiadó Verne-sorozata és a Magyar Dráma Gyöngyszemei-sorozat). Romantikus, a történelmi korokat idéző kompozícióiban gyakran jelennek meg jellegzetes XX. századi motívumok. Műveit aprólékos kidolgozás jellemzi.” W.T.

E g r i M á r i a

115 éves a Szolnoki Művésztelep

/ Laudáció a Magyar Örökség díj Kuratóriuma számára

Szolnokon a Zagyva folyó partján, a régi vár helyén, egy hatalmas park mélyén megbúvó két épület 6–6 műtermében háborúk, forradalmak, rendszerváltások, felújítások és újjáépítések sodrában 115 év óta folyamatos alkotómunka folyik. Ha ide számítjuk a szolnoki kolónia félszázados előzményeit is, a 19. század közepétől napjainkig több száz művész alkotásával, dokumentumokkal regisztrálhatjuk a Szolnokhoz kapcsolható képzőművészet több, mint másfélszázados jelenlétét.

A zsánerfestészet, az egzotikus tájak, életképek kereslete húzta három évtizeden át vissza Szolnokra az osztrák katonatiszt festőt, August Pettenkofent, aki fegyverét ecsetre cserélve vált ismertté színpompás vásáraival, cigánytanyáival, echós szekereivel. Biztos és kényelmes kvártélyt talált az alföldi mezővárosban, amit párizsi műtermével felváltva látogatott. Először osztrák festők, majd a külhonban dolgozó magyarok követték, képeikkel híressé téve Szolnok két folyójának

mocsaras-párás vidékét, az Alföld, az emberek viselkedésének, mozgásának festőiségét. Így került kapcsolatba a Tisza-parti város művészeti életével többek között Deák-Ébner Lajos, Bihari Sándor, Mednyánszky László, Koszta József.

A képzőművészet történetének századvégi nagy változása, a műtermi festéssel szemben a természetben festés truvája egyre több plein-air művésztelepet szült Európa szerte. Hazánkban ismert példa a nagybányai, ami Hollósy Simon müncheni iskolájának nyári kitelepedésével indult. Szolnokon példájukra s az előzményekre alapozva, 11 művész kérvényezte a kultuskormánytól egy művésztelep alapítását. Ennek kivitelezésére alakult meg 1901-ben az a Művészeti Egyesület, amely mindenekelőtt a hivatalos és magán személyektől érkező lelkes felajánlásokat gyakorlatra váltva egy év alatt felépítette a 12 műtermet, majd 1902 Péter Pál napján átadta azokat a 8 jelentkező művész számára. Ezzel egyidejűen megfogalmazta Alapszabályát,



Szolnok, Művész-kert, 1931

amely a törzs- és vendégtag rendszerrel működő nyári műtermek használatától az együttélés, a fenntartás legapróbb részleteire is kiterjedt.

A kolónia megnyitásakor elképzelésük egy olyan plein air festészetet körvonalazott, amely motívumkincsét, kompozíciós és színfelfogását az Alföld táji-természeti látványából, az ott élő nép életéből, környezetéből meríti. A szolnoki művészet sosem jelentett stiláris egységet, „iskolát”, azzal együtt, hogy mind a tanítványok, mind az egymás közelében dolgozó művészek tevékenységében minden periódusban kimutatható bizonyos közös törekvés egy-egy festői kérdés hasonló irányú megoldására. A század első évtizedében egy dekoratív, összefogott színfoltokból építkező posztimpreszionizmus mutatható ki a képeken, amit legpregnansabban Fényes Adolf munkássága példáz. Stiláris jegyeit őrzik többek között Zombory Lajos, Szlányi Lajos, Kléh János munkái. Az első háborút túlélve a telep több jelentős művésszel bővült. A 30-as évek körül Aba-Novák Vilmos tempera technikája termékenyítette többek ecsetjét, így Chiovini Ferenc, Pólya Tibor munkáit. Ugyanígy vált közkedveltté Zádor István nagypolgári miliót örökítő enteriőr - portré festészet. Zádor nevéhez fűződik a rézkarctech-nika országos szintű megújítása is.

A harmincas években Borberek Kovács Zoltán festőként és szobrászként is jeleskedett a kolónián, Aba-Novákkal és az akkor szintén itt dolgozó Kovács Margittal a szolnoki kolónia nevét is „bearynyozták” az 1937-es Párizsi Világkiállításon kapott érmeik. A 40-es években sokakkal együtt Basilides Barna, Mattioni Eszter és Bernáth Aurél is dolgozott a Szolnoki Művésztelepen. Közös és egyéni sikereikről a fővárosi lapok rendre tudósítottak.

Az első háború súlyos veszteségei után is sikerült talpra állítani a kolóniát, a válság éveiben is valamelyest támogatást szerezni a viszonylag normális munkához. A II. világháborút követő rendszerváltással, az Egyesület megszűnésével azonban nemcsak a kolónia működési rendje, de a háborús károk újjáépítésének üteme, a felépült műteremházak rendeltetése, funkciója is megváltozott.

A közigazgatási átrendeződés, a lassú újjáépítés után a város bérlakásokként osztotta ki a műtermet. Helyben lakóként és korábbi jogaik révén költözhetett be Chiovini Ferenc és a háborúból betegen hazatért kiváló fametsző Patay Mihály. Kettejük mellett, Benedek Jenő, P. Bak János és Bótos Sándor néhány évig tartó szolnoki jelenléte körvonalazta 1956-ig, a kolónia munkásságát. A művésztelep újjáépítése után diákszallóként hasznosított



Szolnok, Művésztelep I.

másik szárnyépületét csak 1957 után állították helyre, mikor is a város úgy döntött, hogy a Művészeti Alappal közösen fiatal művészekkel telepíti be a művészházakat. A háború előtti kolónia doajenjeként dolgozó Chiovini mellé 1956 és 1960 között hét festő, három szobrász és egy grafikus költözött. Az ő oeuvrejük jellemezte évtizedekig a Szolnoki Művésztelep művészi, kiállítási tevékenységét. Természetelvű, táj vagy figurális felfogásban dolgoztak, ki-ki a rá jellemző stílusjegyekkel különbözve. Bokros László organikus, Berényi Ferenc konstruktív absztrakt irányba, Baranyó Sándor, Palicz József expresszívabb, Meggyes László, Fazekas Magdolna inkább egy lírai impresszionista vonalon haladva. A három szobrász, Nagy István, Simon Ferenc, Szabó László mindegyike dolgozott fémmel, fával, márvánnyal. A fiatalon elhunyt Mészáros Lajos festőművész után a 70-80-as években többen távoztak főként a Dunántúlra. Helyükre pályáztak mások, ki vendégként, ki állandó tartózkodásra. A 60/70-es évek sokszorosított grafikájának kiváló képviselői kötődtek a művésztelephez. 1956-tól Gácsi Mihály, majd 1984-től Rékassy Csaba és Ágotha Margit.

Az évszázad utolsó évtizedében megkezdődött a szolnoki művésztelep évekig tartó teljes rekonstrukciója. Az átépítés megtartotta a kolónia eredeti, kétépületes szerkezetét, amelyekben a műtermek mellett a Kert Galéria kiállítótere is helyet kapott.

2002-ben újraalakult Szolnoki Művészeti Egyesület. Három évig dr. Irás Mátyás, majd mindmáig Pogány Gábor Benő szobrászművész szervezésében és elnöklésével.

A telep művészeti vezetőjével, Verebes György festőművésszel és a kolóniát fenntartó városvezetéssel egyetértésben visszatértek a műtermek alapításkor bevált, beutalásos rendszerű működtetéséhez. Azóta fiatal művészek, többször külföldi meghívottak is hosszabb-rövidebb időre váltják egymást. Egyéni kiállításokkal, évi rendszerességgel megrendezett országos tárlatokkal, nyitott műtermekkel, a város terein rendezett bemutatókkal, oktató tevékenységgel ismét a régió központi kulturális helyszínévé emelték a művésztelepet. Tevékenységük minőségével a kolónia ismét hazai képzőművészetünk látóterébe került.

A Magyar Örökség díj nemcsak a Szolnoki Művésztelep 115 esztendejének folyamatos művészi munkáját ismeri el, de a folytatásban rejlő, nélkülözhetetlen bizalmat is jelzi.



A művésztelep megalakulása, 1902



Kléh János / A szolnoki művésztelep című festménye, 1910 körül



Pólya Tibor / A szolnoki művésztelep című festménye, 1925

Fotók: MANDA, Szolnoki Művésztelep

V e r e b e s G y ö r g y

A Szolnoki Művésztelep legújabb korszakáról

A 115 éves, Magyar Örökség-díjas Szolnoki Művésztelep működésének legújabb, ma is tartó időszaka 2002-ben kezdődött, amikor a kolónia fennállásának centenáriuma alkalmából felújított épületek átadásra kerültek. A XX. század során sok vihart, pusztítást átélt létesítmény állapota addigra olyannyira leromlott, hogy a hagyományhoz méltó szakmai működés feltételei kérdésessé váltak. A telep szellemi jelentőségének legfőbb bizonyítéka, hogy a történelem viszontagságai közepette is folyamatos alkotómunka helyszínévé szolgált, így került a mindenkor magyar képzőművészet élvonalába. Az intézmény ezen felül bensőséges szerepet tölt be a város életében, együtt lélegzik a mindenna-

pokkal. Szolnok a művészek otthonává vált, és ez nagymértékben hozzájárult ahhoz, hogy a kolónia kiáltványok, programok nélkül is egységes arculattal jelenhetett meg a kulturális közéletben, országos szinten és nemzetközi vonatkozásban is öregbítve a város hírnevét. Ez a jellemvonás mindenekelőtt a hely szellemének köszönhető, a Tisza és a Zagyva folyók által körülölelt terület kisugárzásának, ami az egykori szolnoki vár helye is egyben.

A századik évforduló megünneplését a felújított kert és épületek átadása mellett a Magyar Nemzeti Galériában rendezett, a telep történetét bemutató nagyszabású tárlat, valamint egy reprezentatív kötet kiadása és bemutatása is kísérte, jelezve az el-



A megújult Szolnoki Művésztelep központi épülete.



Pogány Gábor Benő Munkácsy-díjas szobrászművész Nyolczas Nándor emlékére készült domborműve a Szolnoki Művésztelep új szobrászműhelyének homlokzatán

köteleződést a hagyomány megtartása iránt. A további működés záloga azonban az egykori Szolnoki Művészeti Egyesület újraalakítása volt, amely a telep szakmai munkájának irányítását, szervezését vállalta. A tíz műteremlakás mellett kialakításra került egy két teremből álló galéria, időszakos kiállítások bemutatása céljából. A műteremlakások határozott időre szóló igénybevételét pályázati úton elnyerő művészek mellett a folytonosságot azok jelentették, akik a megelőző időszakban is meghatározó személyiségek voltak a telep életének. Így létrejöhettek egy olyan közösség, amely egyszerre képviselte a hagyomány átörökítését és a változottságot, a különféle művészi szemléletek együtt-

élését és egymásra hatását. A kiállítótér, amely időközben a Kert Galéria nevet kapta, azon túl, hogy a kolónia alkotói számára biztosít bemutatkozási lehetőséget egyéni vagy csoportos kiállítások keretében, más magyar vonatkozású és nemzetközi tárlatok szervezése révén kiemelkedő színterévé vált az ország képzőművészeti közéletének. Ennek és a megejtő szépségű környezet vonzerejének köszönhetően jelentős szakmai, baráti kapcsolatrendszer alakult ki a telep körül, ami biztosítéka a szellemi impulzusok áramlásának, az inspirációk gazdagodásának, a lehetőségek szélesedésének. Ez teremtette meg annak az igényét, hogy a jelenség szervezett formát öltjön, mintegy hivatalos keretet adva



Az új grafikai műhelyben a Szolnoki Művésztelep kiállításán Révi Norbert Napút II. című alkotása

ezeknek az értékeknek. Megszületett tehát a Szolnoki Képzőművészeti Társaság, amely mára több mint 180 tagot számlál, igen markáns keresztmetszetét adva a kortárs magyar képzőművészeti életnek. A társaság tevékenységének fókuszában egy évente megrendezésre kerülő nagyszabású kiállítás áll, amely alkalomról alkalomra egy szimbolikus téma köré szerveződik. Bizton állítható, hogy immár nemcsak a város, de az ország egyik legrangosabb, legérdekesebb művészeti eseményéről beszélhetünk.

A kulturális közéletben betöltött szerep mellett a telep napjainkban is elsősorban a folyamatos alkotómunka helyszíne. A nyugalom szigete ez a város forgatagán belül, ahol valódi elmélyülésre nyílik lehetőség az épületeket övező őspark fái közt. A 2002. évi felújítást követően a kert rendezettebb formát öltött, és a nyilvánosság irányába is nyitottabbá vált. Ezzel együtt a természeti környezet a látogatók felé is azt a harmóniát sugározza, ami az itt alkotó művészek számára az egyik legfontosabb inspirációs forrást jelenti. Mintha egy sajátos, megfellebbezhetetlen rend terítene rá hálóját a helyre, ahol a történelem viharai szántottak a múltban. Ezek a viharok mára azonban elcsitulnak, és teret adtak azoknak az erőknél, amelyek képesek megtisztítani az érzéseket és gondolatokat, és alkotómunkára ösztönöznek. Ezek talán nagy szavaknak tűnhetnek, de rátekintve a művészek munkájára, akik az elmúlt tizenöt év során

hosszabb-rövidebb időt töltöttek itt, felfedezhető egy közös fonal, amely a fentieket igazolja. Annak ellenére, hogy szemléletbeli, ideológiai vagy más szempontok nem játszanak szerepet egy közös művészi arculat kialakításában, a hely szelleme mintha átlengene a közeget, észrevétlenül terelve a gondolatot és az alkotóerőt azok felé a kérdések felé, amelyek az ember lényegét érintik, divatoktól és trendektől függetlenül. A társadalmi aktualitások mindig is foglalkoztatták a művészeket, de ami ennek érvényt szerez és hitelessé teszi, az az érzékenység, amely mindenkor a művészi szemlélet lényegét képezte, és képezi ma is: a tapasztalt világ szimbólumként való megélése, a jelenségek mozgatóinak meglátása, a természeti analógiák felfedezése, mindezekben keresztül pedig önmagunk feltárása. Rátalálni a világra magunkban. A Szolnoki Művésztelep olyan hely, amely lehetővé teszi ezt. Az itt alkotó művészek valódi közösséget alkotnak, amelyet a kollegialitás és baráti viszony jellemez. A Kert Galériában évente rendezett csoportos kiállítások során mindez tetten érhető. Ezek az alkalmak valódi ünnepek a művészközösség és a közönség számára egyaránt. Emellett rendszeresen sor kerül megmutatkozásra az ország más városaiban és külföldön, amelyek között külön jelentőséggel bírnak azok a tárlatok, ahol a szolnoki Damjanich János Múzeummal közös szervezésben a Művésztelep történeti és



Fülöp Péter, az Emberi Erőforrások Minisztériumának művészeti, közművelődési és közgyűjteményi ügyekért felelős helyettes államtitkára, Kállai Mária, Szolnok és térsége fideszes parlamenti képviselője, Verebes-Nagy Edit, a művésztelep irodavezetője, Szalay Ferenc polgármester és Lévai Anikó, Orbán Viktor miniszterelnök felesége a felújított Szolnoki Művésztelep átadásán

kortárs anyaga együttesen kerül bemutatásra, szép példáját adva a hagyomány tiszteletének és a folyamatos megújítása iránti elköteleződésnek.

A Szolnoki Művésztelep azonban ma sokkal többet jelent annál, mint egy helyszín, ahol értékes alkotómunka folyik. Egy gyűjtőpont ez, amely, akár a homokóra átfolyó nyílása, kapcsolatot teremt az ország kulturális, szellemi élete, a nemzetközi áramlatok, valamint a helyi lehetőségek között. A telep több mint tíz éve tagja a nagy hagyományú európai művésztelepeket tömörítő Euroart szervezetnek, a németországi Reutlingen testvérvárossal ösztöndíjas művész-csereprogram működik, szoros együttműködés áll fenn a Magyar Festészet Napja Alapítvánnyal, a Nemzetközi Képzőművészeti Filmfesztivállal, továbbá számos művészteleppel és intézménnyel országszerte és külföldön. A helyi tevékenységet nemzetközi alkotótáborok, szimpóziumok (mások mellett a Szolnoki Bronzszobrászati Szimpózium), koncertek, előadóestek, szakkörök és tanfolyamok gazdagítják. A szolnoki illetőségű hivatásos képzőművészek alkotta Kert csoport megalapítása és működése is a telephez kötődik. A két világháború közötti időszakban országosan is méltán elhíresült művésztelepi garden-partyk hagyományát az Artjáró Összművészeti Fesztivál őrzi, amely a kolónia hiva-

talos megalapításának évfordulója alkalmából kerül megrendezésre, teret adva minden művészeti ágazat igényes programjainak. Az ingyenesen látogatható rendezvény ezernél több látogatót vonz a telep kertjébe évről évre.

Tizenöt évvel ezelőtt tehát a Szolnoki Művésztelep negyedik, máig is tartó korszakába lépett. A működtetés szerkezeti változásai, a műtermlakások használatba vételének új rendszere, az egyre bővülő szakmai kapcsolatok, a közéleti funkciók és a tevékenységi kör szélesedése ezalatt az idő alatt indokoltá tette egy további fejlesztés megvalósítását, amelynek révén látogatói központ, állandó és időszakos kiállítóter, rendezvényterem, szobrászati és grafikai műhelyek, kollektív műterem és vendégszálások kerülnek kialakításra. Mindez lehetővé teszi, hogy az alkotás nyugalma megőrizve a telep méltó módon, napjaink igényeihez igazodva tölthesse be azt a funkcióját, amelyre az egyedülálló értékű hagyománya és a ma elvárásai kötelezik, annak érdekében, hogy a város büszkesége maradjon, és még többen elmondhassák egy rendszeres kiállítás-látogató szavaival élve: ide mindig nagyon jó jönni.

Végezetül álljon itt azon művészek névsora, akiknek munkája az elmúlt tizenöt esztendő fémjelzi: Ágotha Margit †, Balogh Zsófia, Berényi Ferenc †,



Az új szobrászműhely

Cselle Judit, Dóka Zoltán, Dóró Sándor, Dömény Boriska, Gránicz Tamás, Heinrich Schorno, Katona Zoltán, Kerekes Elek, Kiss Zoltán László †, Kovács Jenő, László Dániel, Meggyes László †, Meggyes László Vendel †, Nagy Kriszta, Palkó Tibor, Pogány Gábor Benő, Rékassy Eszter, Simon Ferenc †, Szalai Kata, Szente-Szabó Ákos, Varga Patrícia Minerva, Zsemlye Ildikó, Anahita Razmi, Annie Kurz, Benjamin Thaler, Ulrike Franz, Ulrich Wirner, Uta Krauss.

Jelenlegi lakók: Baráth Fábián, Fazekas Magdolna, Hangay Szabó László, Kecő Endre, Király György, Soós György Georgius, Szabó György, Posta Máté, Révi Norbert, Verebes György



Az új szobrászműhely belső tere

Fotó: Miglinzi Éva, MTI

S i p o s E n d r e

Transz

/ A szolnoki képzőművészeti társaság kiállítás megnyitója 2020

Szeretettel köszöntöm a kiállító alkotókat, a nézőket, az érdeklődőket a művészet ünnepén. Ezen a napon Szolnok hazánk művészeti központjává vált. A képzőművészeti társaság kiállítása a Magyar Festészet Napjának is kiemelt programja. Ráadásul itt Szolnokon ezen a napon a mozgóképkultúra ünnepére is sor kerül.

Az idei kiállítás címe: TRANSZ. Mit jelent ez a fogalom, s e fogalom értelmezése miképpen járul hozzá a művek létrejöttéhez, s befogadásához?

A fogalom közvetlen jelentése: valamin túllenni, vagy / és önkívületben lenni. E kiállítást értelmezve: A képzőművészet műfajain: a grafikán, a szobrászaton, a festészen belül lenni, annak immanens törvényeinek szellemében; vagy ebből a világból kilépve a művészen kívüli szférába kerülni, illetve a kül- és belvilág között hidat teremteni. A transz fogalmán keresztül valójában a művészet ontológiai

lényege tárulkozik fel. A művészet tárgy mindig is a külső, azaz az objektív világ volt és lesz. Mégpedig a világ érzékelése, észlelése. Ez az objektum viszont az alkotó szubjektumán az alkotó munkája nyomán születik újjá.

S itt egy újabb fogalmat kell megvilágítanunk: A transzcendens jelentését. Az immanens érzékelhető világon túl helyezkedik el az úgynevezett érzékelésen túli, azaz a transzcendens világ; amiben létünk lényegét érintő titkok rejtőznek. A művészet valódi célja mindig az volt, hogy az érzékelt világ rekonstruálásán keresztül eljussunk a mélyebb világig, a transzcendensig.

Látjuk, hogy a transz fogalma mennyire központi szerepet tölt be.

Immanuel Kant egy kegyetlen fogalmat is használ ismeretelméletében: a transzcendentális fogalmát. Ez az objektumnak azt a részét jelöli, ami tőlünk



Csurgai Ferenc / Arc IV.



Vidovits Iván / *Transz- helyzetek I. (Gravitáció)*



Előtérben Baráth Fábián / *Barlang és Átjáró* című bronz kisplasztikái

teljesen független. Ami soha nem tárulkozik fel számunkra. Mi csak tapasztalataink által a világ jelenségeit ismerhetjük meg. Ebben a dichotónikus rendszerben azért van valami, ami az alkotómunkában kamatoztatható. Mégpedig a tér és idő fogalma. Immanuel Kant szerint a tér és az időszemléletünk öntőformája. Ez azt jelenti a művészeti alkotómunkában akkor tudunk valódi művet létrehozni, ha saját tér-idő zónát hozunk létre, azaz egyéni stílust teremtünk.

A filozófiai gondolatvázlat után térjünk rá a kiállítás szakmai értékelésére. Nekem nagyon tetszik az, hogy a három képzőművészeti műfaj: a grafika, a plasztika és a festészet együtt szerepel. Így módon a három szemléletmód egysége és különbözősége nagyszerűen tanulmányozható.

Műalkotáselemző módszeremmel én mindig az anyag kifejezési sajátosságaival kezdem: a szilárdsággal, a folyékonysággal, a robbanékony vitalitással, a légiességgel, azaz a föld- víz- tűz- levegő- viszonyával. Formaelemzéssel folytatom: a természeti- organikus és mesterséges- geometrikus alakzatok kontrasztjával és egységével foglalkozom. Ezután térelemzés következik. A téri helyek és a téri síkok relációjának feltárása. A fény- árnyék és színviszonyok nyomán megmutatkozik a művek emocionális háttere. A kompozíciós erőter feltárásakor pedig a műalkotás horizontális- ver-

tikális- diagonális erőtere. A műelemzés két utolsó lépése: a lelki- szellemi tartalmak vizsgálata.

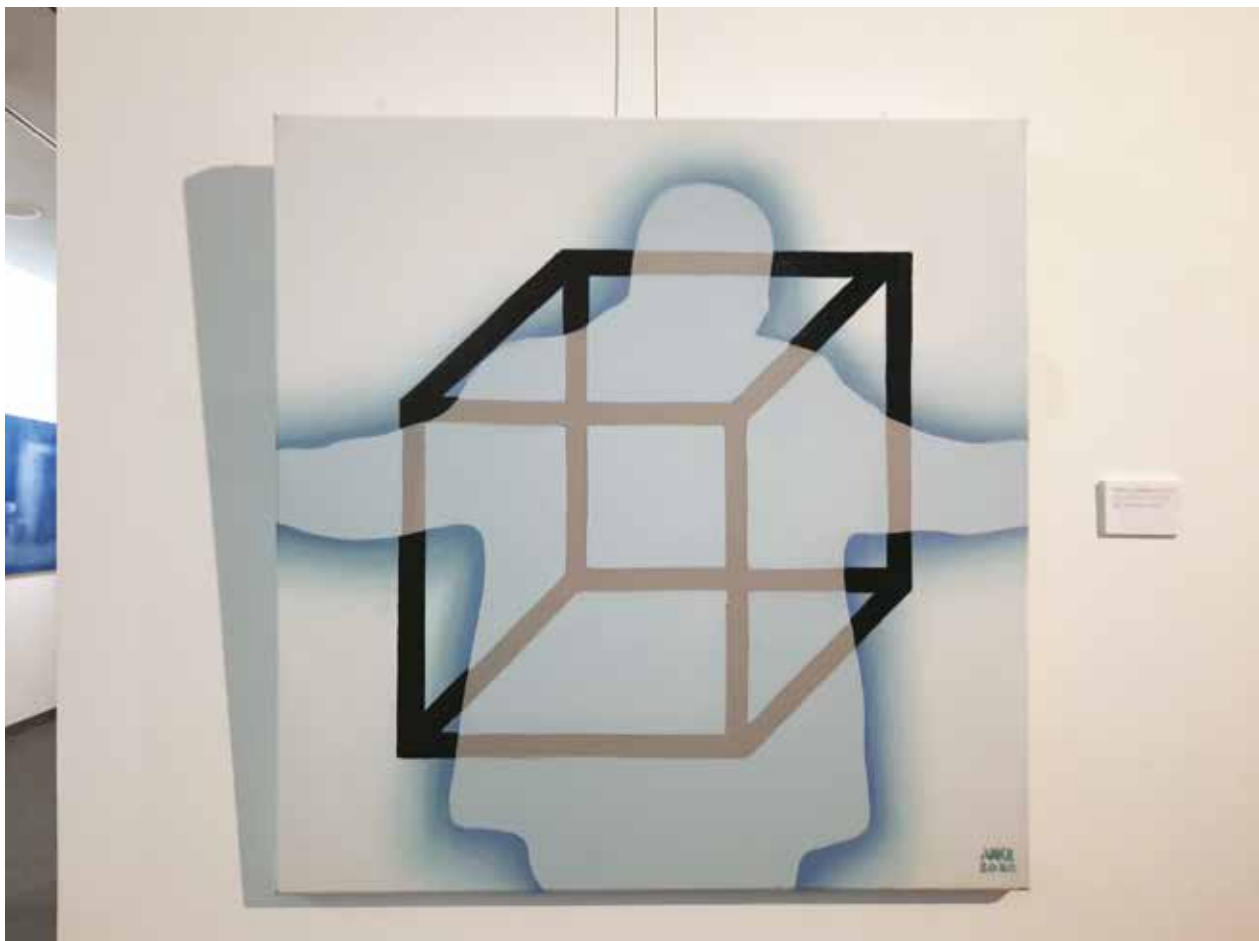
Fordítva is elindulhatunk: az itt látható műalkotások szellemi hátterének vizsgálatával.

Figyeljük meg a grafikákon a légies áramlást a virtuális térben. A lebegést, s a szilárd pontokra, tengelypontokra való rátalálást. A képszélek nem zárják le a vizuális történéseket. A nyitottság szépen érvényesül.

A plasztikák szellemét a szilárdság, a konstruktív téri formarend itatja át. S valami mágikus őserő. A belső és a külső tér kapcsolata. Egy-egy szobron a kemény formák transzcendentálódnak, feloldódnak. A körplasztikák végtelen számú nézőpontból tanulmányozhatók, s ez különös vizuális élményt nyújt számunkra. A festészet szintetikus művészet, azaz a grafika és plasztika szellemét is magában foglalja. Az őselemek, az organikus és geometrikus formák, a tér és színértékek együtthangzása és küzdelme egyaránt érvényesülhet a képmezőn. Az itt látható képeken a horizontális – vertikális- diagonális irányok és erők mellett főleg a centrifugális erők uralkodnak, amelyek szinte kifeszítik a kép kereteit. Azaz a képi történések a képen kívül folytatódnak, illetve a képen kívüli történésekre utalnak. A korona-vírus- delírium talán egy-egy festői alkotásban fedezhető fel legegységelműbben. Itt ragadható meg az az intuitív folyamat, amely a műalkotás lényege.



Kovács Péter Balázs / *Örlődő viszonyok VIII.*



Varga Amár László / Fugán áttetsző Necker kocka I.



Előterben Dóró Sándor / Két láda egymás fölött

Martin Heidegger szerint: A rejtőzködő igazságok el nem rejtetté tétele. Legalábbis a rejtőzködő igazságok egy részét sikerült a festőknek, a grafikusoknak, a szobrászoknak felszínre hozniuk. S ez nagy dolog.

Mégis mi olvasható ki e két kiállítótérben látható alkotásokból?

Az alkotók egy része a transz általános fogalmából indult ki, ezzel szilárdítva meg a már kialakult egyéni stílusát. Mások meditáltak, s a kívül és belül megvalósuló létezés individuális viszonyát próbálták kifejezni. Ellenpontosítással, térkontrasztokkal, transzparenciás áthatásokkal, dekomponálással, stb... Többen az önkívület, a transzba esés mágikus- misztikus problematikájából indultak ki. Ennek a kérdéskörnek a nagy mestere a XX. század egyik legmélyebben gondolkozó grafikus- festője Paul Klee. Ő mindig a teremtés forrásának közelébe akart jutni, akárcsak mi.

Mit érdemes megfigyelni ezeken az alkotásokon? Mit tudunk tanulni egymástól?

A kiállításon minden korosztály képviselteti magát. Tradicionális és avantgárd tendenciák, s természetesen a mai divatos tendenciák is jelen vannak. A fényképet überelő naturalizmustól a geometrikus absztrakcióig. Az expresszív konstruktivizmustól a posztmodern szellemmel átítatott szürrealizmusig. A panteisztikus természetszemlélettől a

tudat alatti történések bátor kivetítéséig. A múlt gesztusok örökkévalóvá tételéig.

Ugyanis a képzőművészet, s ezen belül a festészet az egyik legkegyetlenebb művészeti műfaj. Miért? – Azért, mert a pillanatban kivetített gesztus időtlenné válik. Tehát a pillanatnyi intuitív gesztusba létünk, s az emberi lét esszenciáját kell sűríteni. Ez pedig lehetetlen feladatnak tűnik...

Néhány javaslat a nézők számára:

- Járjuk körbe a szobrokat. Milyen térben tudnánk elképzelni és milyen méretben? Külső vagy belső térben?
- Grafikákat szemlélve: a látványt kössük össze a mi saját természeti élményeinkkel.
- Festészet napján Szurcsik József Munkácsy Mihály díjas festőművész a festészet szabadságáról beszél. Lelkesít bennünket. Nekem ilyenkor J. P. Sartre gondolata jut eszembe: Mi emberek szabadságra ítéltünk. Tehát nem lehetünk nem szabadok, azaz önmérsékletet gyakorolva saját stílust kell teremtenünk. Divatos trendeket nem feltétlenül kell követnünk, régi mesterektől is tanulhatunk. S egymástól is. A festők önmérsékletet tanulhatnak a szobrászoktól, a szobrászok bátorságot a festőktől, rajzolnunk pedig mindannyiunknak kell.

Kívánom minden alkotónak, hogy haladjon tovább a saját maga által megkezdett úton. Kívánom Verebes Györgynek és munkatársainak, hogy továbbra is vállalják ezt a küldetést.



Krajcsovics Éva / Nagyítás és Távolság című festményei



Verebes György a Szolnoki Művésztelep vezetője a Transz című kiállítás megnyitóján



Sulyok Gabriella átveszi az Aba-Novák életműdíjat Szalay Ferenc polgármestertől



A MMA díját Szemadám György adja át Lévay Jenőnek



Debreczeni Fanni a Szolnoki Kert Galéria díját veszi át Verebes György festőművésztől

Fotó: Miglinczi Éva, Kiss János

G a r a m i G r é t a

Szolnoki bronz szimpózium

A művészettörténész számára mindig az egyik legizgalmasabb élmény az, amikor beleláthat egy különleges technikai eljárás titkaiba, amikor feltárul a „*hogyan tudta ezt a művész megcsinálni*” kérdés válasza, amikor fény derül szakmai fortélyok és műhelytitkok mibenlétére. Minden ilyen élményem között azonban a legszomorúbb és ugyanakkor a legkatartikusabb a viaszveszejtéses bronzöntéssel való megismerkedés volt.

Amikor egy bronz szobor előtt állunk, a kiállított alkotás befogadásakor maga a bronzöntés már teljesen másodlagosnak, egy szimpla technikai eljárásnak és érdektelennek tűnik. Ritkán szoktuk tudatosítani magunkban, hogy a bronzszobrok

létrehozása mennyire hosszú, érdekes és jelen esetben allegorikus folyamat. Állandó interakciót igényel a művész és sok más magasan képzett szakember között. Az eredeti művek megalkotásától a bronz szobor befejezésig több hónap, sőt néha évek telnek el. És nem utolsó sorban drága eljárásról van szó, ahol az előállítás költségét csak egy olyan minőség alapozhatja meg, amit kifejezetten e technika, ez az anyag hívhat életre.

Az itt látható kiállítás az ez évi szolnoki bronzöntő szimpózium termése. A szimpóziumot idén 7. alkalommal szervezte meg Baráth Fábián szobrászművész, hogy néhány hét erejéig lehetőséget teremtsen maga és szobrásztársai számára, hogy kiszakadva



Szabó György Időkerekében az időtlen körforgás jelenik meg

a megrendelői és köztéri szobrászati feladatokból, önálló, saját belső invencióikat megvalósító műveket hozhassanak létre elsősorban hagyományos viaszveszejtési eljárással.

Az úgynevezett viaszveszejtési bronzöntés módszerének lényege, hogy az alkotó által viaszban kivitelezett elsődleges szobrot agyagba burkolják, majd ebben kis viaszrudakból készült csatornákat képeznek. Ezt a modellt hevítik, aminek következtében

a viasz megolvad és távozik a szellőzőnyílásokon keresztül, és egy üres negatív agyaghéj-nyomot hagy maga után, amelybe a felolvasztott folyékony bronzot bele lehet önteni. Miután ez lehűlt, az agyagot fel kell repeszteni, hogy előtűnjön a viasz eredeti bronz másolata, amelyet aztán csiszolni, cizellálni és patinázni lehet.

Ebben a bonyolult folyamatban eljön tehát egy pillanat, a legszívbemarkolóbb rész, amikor rombolni



Baráth Fábrián / Sztélé-sorozatának darabjai a művészettörténet legősibb emlékoszlopaiból inspirálódnak

kell. Amikor az eredeti műalkotás, ami a művész alapvető gondolatát, primér ideáját tartalmazza, megőrzi kezének, mozdulatainak a lenyomatát, ami egyedi és megismételhetetlen, az eredeti, viaszból készített szobor, a művelet során elpusztul. Felmerülhet a kérdés, hogy miért mond le erről az alkotó, miért nem állítja ki az eredeti szobrot? Mi az a kvalitás, mi az a szándék vagy üzenet, amiért felcseréli a kortárs művészet istenét, az originalitást?

A mediális jellegű művészetben az anyag, sőt a technikai eljárás folyamata is üzenet-hordozó. Mind az egész projekt, mind az egyéni munkák értelmezésekor olyan jelentésrétegek mutatkoznak meg, amelyek az eljárásban és annak folyamatában rejlő tartalmat közvetítenek. Az alkotás folyamatának értelmezése tehát, véleményem szerint, nem csak növeli e műalkotások szakmai, technikai megbecsülését, hanem feltárja azt a



Gilly Tamás szobrászművész alkotása

szenvedélyt és művészi szándékot, amellyel az itt kiállító alkotók dolgoznak, és amely alkotásaikban is visszaköszön.

A bronz szobrok rendkívül tartósak, nehezen károsíthatók, és nem veszítenek az értékükből, hiszen ismerünk ötezer éves darabokat a művészettörténetből. Ennek az anyagban rejlő tartósságnak nem is a fizikai, hanem inkább a szellemi jellemzőiben, szakralitáshoz való kapcsolódásában és a technika ősiségében megfogalmazódik egy állandó, örök szépség keresésére törekvő értékrend és művészi állásfoglalás.

Az egyszerű és tiszta formák által megidézett árkádiai idill és béke iránti vágy pl. Révi Norbert munkáiban. Vagy az épp ellentétes stílusú, mitikus pillanatot megjelenítő Pogány Gábor Benő dombozművében. A hétköznapi művészi magányának keserédes, árnyékos és fénylő pillanatai, vagy akár az összezárt együttlétnek a kávésbögrék összebújásában visszaköszönő szeretete Boros Miklós Reggel, Délben, Este és Mosatlan címet viselő sorozatában. Szintén az örök kérdést fogalmazza meg Gálhidy Péter egyetlen őszi falevélbe sűrített

alkotása: hogy Babits-t hadd idézzem: „*vagy vedd példának a piciny fűszálat: miért nő a fű, hogyha majd leszárad? miért szárad le, hogyha újra nő?*” Ez az időtlen körforgás jelenik meg Szabó György Időkerekében. Vizitáció c. alkotása pedig a mostani különös, apokaliptikus gondolatokat ébresztő mindennapjainkat idézi, amelyben a túlvilágba át-lépő öregjeink száma szomorú isteni hírnökként int ránk. Baráth Fábán Sztélé-sorozatának darabjai a művészettörténet legősibb emlékoszlopaiból inspirálódnak: az aranylón csillogó és mégis fel-mart-roncsolt felületek egyszerre hordozzák ősi dicsőséges hőstettek és közben egész civilizációk végleges eltűnésének üzeneteit.

A bronz szimpózium nem csak egy tradíció tiszteletéről szól, hanem egy hagyományos technikának az újragondolásáról és a műtárgy érzéki materializmusának jelenkori lehetőségeiről. Szakmai alázatról, amelynek fontos mozzanata a lemondás képessége a maradandót alkotni akaró művészi folyamat érdekében. Az individuum visszavonulásáról az üzenet formába és anyagba transzponáltsága és az örökkévalóság megidézésének érdekében



Boros Miklós János / Reggel, Délben, Este és Mosatlan címet viselő sorozatának részlete



Révi Norbert szobraiban megjelenik az „egyszerű és tiszta formák által megidézett árkádiai idill és béke iránti vágy”



Gálhidy Péter / faágakkal, természeti formákkal kísérletező munkáit láthatta a közönség

Fotó: Miglinczi Éva

S z u r c s i k J ó z s e f

Női vonal – azaz meddig tartható fenn a maskulin világ női szereposztása?

Tisztelt Hölgyeim és Uraim!
Kedves kiállító művészek!

Szeretettel köszöntöm Önöket itt a Zikkurat galériában, a Magyar Festészet Napja ez évi programjának egyik jeles eseményén a NŐI VONAL IX. kiállításának megnyitóján, mely tárlat címe: *A nők útján*.

A minap egyik pályatársam és kolléganőm a következő kérdést szegezte nekem: „Miért éppen egy pasi nyit meg egy nő-kiállítást? Miért moderál, helyez kontextusba, mondja meg a »frankót«, miért egy férfi szólal meg egyáltalán egy felvállaltan és kimondottan női témával foglalkozó, női tematika alapján összeállított projekt kapcsán?

Hiszen egyértelműen nem a férfivilág alattvalóiként igyekszik a NŐI VONAL kiállítás képet mutatni a női létről, a férfivilág uralma alatt kalitkában játszadozó nőcskékről, hanem a női szabadság és egyenlőség alapállásából indítva, éppen a férfitársadalom elenében és annak dacára mutatná meg önmagát.

Mert, ha nem tudnád – tisztelt uram, bizony az ilyen kiállítás pont, hogy a hímsovinizmus ezerarcú, sunyi, szexista erőszakátételének és egyáltalán a férfiak kulturális fölényének és mindent átszövő felsőbbrendű hatáskörének tagadása okán született.

Szóval, akkor miért éppen Te állsz ott, Szurcsik József?”

A kolléganőmnek végül is igaza lehet.

Alaposan elgondolkodtatott ezzel a kérdéssel, mert nem számítottam arra, hogy egy képzőművészeti kiállítás kapcsán a társadalomban betöltött női szerepek és a nők fókuszából az emberi alapjogok kérdését világítjuk meg, de igaza van, ez semmiképpen nem megkerülhető. A beszélgetés utáni éjszákán nem is sikerült jól aludnom. Azonban egy álmom végül rávilágított mégis az én szubjektív lényegemre, de erről majd egy kicsit később szólnék.



Szurcsik József festőművész a kiállítás megnyitóján



Balla Erika / *Alvó Vilmos*, akrill, vászon, 2018

Így tehát felerősödött bennem, amin már sokszor elgondolkodtam, hogy „*nőkérdésben*” minden következmény nagyon is jellemző és jól látható társadalmi szintű okokra vezethető vissza, innen nőtt erős gyökérré és ágazik szerteszt ez a problematika.

A kiállítás megnyitását örömmel és jó szívvel váltam el, mert nemcsak elismerem a nők teljesítményét, de művészetüket tekintve nemcsak látom alkotásaikat, hanem örömet is okoznak nekem, miközben fontosnak tartom a művészet egészében betöltött szerepüket és nagy tisztelettel, szeretettel, nagyrabecsüléssel nyilvánulok hozzájuk.

Miután figyelmesen áttekintettem, megfigyeltem, jól megnéztem távolról és közlrol is az itt látható festményeket, valami jóféle érzés ragadott el, ami a maga intenzitásával elkezdett hömpölyögni bennem és szépen összeért az álomban megtetsző személyes alternatívával és az ezt életre hívó kérdéssorral.

Sietve jegyezném meg, hogy egy olyan kiállítás kapujában állunk és egy olyan kiállítás alkotásainak rám gyakorolt hatásáról szólok, amely művek – minden egyes mű szinte – zavarba ejtőek valamiért. Némelyik bensőséges hangon szólítja meg a nézőt, egyik-másik alkotás finom érzékenységgel, személyes varázserejével érint meg, és van olyan is, amelyik egészen mélyen belém nyúl, olyanira hogy szinte fáj, közben annyira szeretem, hogy kezdek félni attól, hogy egyszer csak vége lesz ennek az együttlétnek.

Igen, ez a nagyszerűség és a rendkívüliség küzdelme a csodák birodalmában, a festett szépség természetessége, akár egy felcsigázó és megnyugtató ölelés a biztonság és vágy közös börtönének áttörhetetlen, de ragyogóan izzó falai között.

Képzavar a javából, amely inkább kép, mint zavar, sőt egyáltalán nem zavar, hogy kép.

A festészet egy beteljesíthető vágy az érzelmek sokat sebzett birodalmában, mely képpé szelídíti vagy vadítja a lélek dolgait.

Ha már a „*Nők útján*” kiállítás kapcsán „*mélyrepülők*” egy keveset, érdekes a figyelmünket a mögöttes tartalmak felé is irányítani, a dolgok fonákjára pillantani, mert sokan például nem szeretnék egyáltalán meghatározni, de még nagy vonalakban sem körbeírni, hogy van-e ilyen, létezik-e egyáltalán „*nő művészet*”, miközben mások szerint nagyon is jelentős alkotások sorolhatók ebbe a körbe. Nők részéről is gyakran előfordul, hogy kikérik maguknak a nemi alapon történő megkülönböztetést bárki is vizsgálja a munkásságukat, hiszen ez „*a*” megbélyegzés, az elkülönítés, kirekesztés, a szegregáció egyik formája lehet.

A női vonal idei kiállítása, ahogy ezek a festmények is láthatóan kibeszélik a valóságot, mesélnek vagy énekelnek, közben láthatóvá teszik a nem látható, de egyébként létező és érezhető dolgokat. Az alkotó nő szárnyalása, önképének sajátos megfogalmazása, alkotói szándéka, feltétlen öröme, szárnyalása, a festés csodás aktusa mindent



Véghseő Klára festménye

felülír, minden mértékrendszerek és megítélés-kontextusok fölé emeli a művészt. A nő létezésének szépsége a besulykolt predesztinációjára, mint az önként vállalt alárendeltség szereposztásának kiindulópontjára tekint, ám az alkotás, a művészet maga megvilágítja ezt a súlyos hazugságot, hiszen tulajdonképpen nem is önkéntes vállalás ez a szerep, hanem éppen, hogy rafinált kényszer hatása alatt kialakult életféleség.

Csak a manipulációs szereposztás során kicsikart a nő kényszerű beleegyezéséből fakadó valamilyen végeredményéről, vagyis az erőszaktevés egyik alapfajtájának következményéről szól, amiről a férfivilág természetesen nem kíván sosem diskurzust folytatni.

„Szóval, miért éppen Te állsz itt, Szurcsik?”

Na, jó! Akkor elárulom.

Az álom-énem konkrét választ adott erre a kérdésre.

Eszerint én azért állok most itt, mert akit Önök látnak, az valójában maga is nő. Azaz én, a férfi vagyok ez a nő.

Ez az „álom-nő” - aki én vagyok - ugyancsak egy alkotó ember, amolyan művész-féle, pont, mint az itt kiállító lányok és asszonyok.

Ha ez a nő - én vagyok, akkor máris sok minden érthetővé válik a számomra.

Például nálam sosem nemi identitás alapon dőltek el dolgok. Mégis a barátságaim, az igazán mély

kapcsolataim egytől egyig nőkkel kötöttek. Sosem éreztem olyan jól magam hímnemű társaságban, mint nők között, vagy olyan közel sosem kerülhettem hozzám egyetlen egy embert sem a férfiak közül, mint a nők. Minden barátom nő. És persze minden szerelmem is.

Összevetve az álmot a valósággal, most már legalább látható, hogy ki is lennék én valójában. Leegyszerűsítve és meglehetősen bulvárosan szólva egy férfi bőrbé bújtt nővel állnak Önök szemben, aki kizárólag a nőket szereti, tiszteli és lényegében csodálja.

Most pedig térjünk vissza „A nők útján” című kiállításához.

A Zikkurat egész épülete, belső tereivel, csavarodó formájával egy különös szimbólum is lehetne, a nő életének szimbóluma. Időben és térben, önmagába visszatérni igyekező, ám a nap-napot követő mulandóságával egyre magasabbra törő, de egyre elfogyó önmagának spirális épülete, amelyben – mint stációkban – itt láthatóak a különböző alapállásból készített festmények, képzőművészeti alkotások, mind-mind nők keze által megformált valóságukban.

A nagyszerűség bele van kódolva ezekben a művekbe, tele ragyogással, még a legsötétebb színűekben is vagy a legmélyebb lelki állapotból kiáramlott alkotások esetében is. Amúgy a legérdekesebb pont ez az áramlás-féle dolog, ahogyan egyik mű



Nádas Alexandra képzőművész alkotása a kiállításon

a másikkal képes összekapcsolódni és egy nagyobb egységben új kontextust képezni. Az idelátogató számára jól látható ez az együttműködés, még akkor is, ha semmiféle konkrét szándék erre nem nyilvánult volna meg a kiállító művészek vagy a rendezők részéről. Nagy öröme láthatóak, szofisztikált bizalomképek, odaadó alázat és erőteljes szakmaiság, így átható erő és dinamizmus is jellemzi a kiállítást.

Az itt látható festmények sok mindenről beszélnek. Így persze szépen kiviláglik, hogy nagyon furcsa időszakban élünk jelenleg. Bár ami már elmúlt az sem nélkülözött furcsaságokat, mégis mára sokféle extremitás és abszurd valóság fonja egybe a mindennapjainkat, amelyben nehéz kapaszkodóra lelni és a helyünkön maradni.

A Festészet Napja és a Női vonal, mint a képzőművészet szeretet-ünnepe azért mindenképpen szolgál pozitív ígérettel, hogy van értelme bízunk a jelenünkben.

A művészekben, az alkotókban nagyon nagy erő van és még annál is több, mint amennyi láthatóvá válik jelenleg ezen a kiállításon, ráadásul még jelentős energia tartalékok is felhalmozódnak, szüntelenül újratöltve az energiatárolókat. Így bármennyire is tépázák a morális, erkölcsi vagy etikai krízisek a jelen időnkét, itt feszül a jó is, a szép is, az igazság és a szabadság is a művészetben.

A nők útján húzott női vonal éppen az a folytonosan továbbrajzolódó hosszú karcolat, amely belevesődik a női alkotók életútjába az egymásba ívelő, a mások által kijelölt határvonalak mentén vagy azokat keresztezve.

Az életútba a visszaút lehetőségét, mint egy fonalat rajzolja fel az alkotó, nyomot hagyva az utódoknak, tartásból és kitarásból viselve a sokféle, rengeteg sebet, így karcolja tovább és tovább a földi útjába ezt a véget nem érő, női sors jelet, nehéz terheivel vonul tovább a művész és még tovább. Látható, hogy a sok-sok öröm mellett azért ez az élvonal telítődött csalódásokkal, drámákkal, szenvedéssel és fájdalommal is. A nő minden nehézség ellenére mégis reménnyel és hittel felvértezve bízva tovább lépdel az útján, amíg csak világ a világ.

Nincs kétségem afelől, hogy a XXI. század első negyedében zakatoló poszt feudális társadalmak nőkre oktrojált szerepét mélységesen belebetonozva találjuk mélyen a fundamentumba, ami fölé olyan épületek magasodnak, amelyek minden egyes téglájának súlya végülis és megint csak a nők vállát nyomják. Egy maszkulin világban minden jutalom, büntetés is egyben és a boldogság amúgy is bizony relatív.

Most úgy áll a helyzet, ahogy Irénke néni (szomszédom) szerint „az élet kegyetlen” és a művészet ide vagy oda, a nő-világ leírható egy négy tagból álló megfogalmazással: „*ezt dobtá a gép*”.



A „Női vonal” kiállítás kurátorának, Vincze Angéla festőművésznek munkája

A művész önmagából táplálkozik, ha az a belső, legbelső ÉNMAG-ja sértetlen. Ha sérült, akkor meg végképp így van és az alkotás élethosszig tart. Szép csoda az, ahogy a nem létező dolgok abszurd világából végül egy új világ kerekedik. Létrehoz a művész önön magából egy mindeddig nem létező, kézzel foghatóan tárgyiasult, anyagi valóságot teremtve. Igen, kell hozzá festék, ecset, vászon vagy papír, ezeken-ezekkel egyesül a kreatív vágy a gondolattal, az alkotói szándék a művészi koncepcióval, amelyek a megfelelő összetevőkkel, anyagokkal találkozáva vagy ütközve akár új minőséget hoznak létre, vagyis megszületik maga a mű.

Nem tudom, tudták-e, de nő máshogy alkot, mint a férfi. A nő bármennyire is határozott vagy céltudatos, sokkal több benne a kételkedés, a bizonytalanságokkal történő küzdelem, a saját maga számára felállított szint elérésére való törekvés és azezt nehezítő önkontroll egyaránt.

A nő mindig őszinte, ezért olyannyira sérülékeny. Nem fedi ugyanis semmi a belső én birodalmát, nem takarja el azt, nem védi.

Nagyon nehéz helyzetben van, mert kimondja az igazságot – bár sokan mások is megteszik ugyanezt – mégis magára marad, védtelen lesz, és nagyon egyedül.

A „Női vonal” ezúttal kilencedik alkalommal gyűjti össze és állítja ki az egyéni teljesítményeket, a nők alkotásait, kínálja a néző elé, mint egy kollektív tablót, amely a legjellemzőbb helyzetképet mutatja az érdeklődők számára: ilyenek vagyunk, ezek vagyunk, így élünk most egy ilyen szabású életet ebben az időszakban.

Sokféle vélemény artikulálódik, ám mindegyik külön-külön csak és csakis egy vélemény a sok közül. Nincs általános szempontrendszer, amellyel a női vonal alkotásai értékelhetőek, mert mindegyik, egyenként egy-egy önálló egyéniség önálló alkotói világának egyedi műve, saját, egyéni eredményei, önálló utak valóság-stációi, szeretetből, szenvedélyből, érzelmekből, sajátosan egyéni és szabad gondolkodás által végül is megfelelő hőfokú szakmai alázatból összegyúrva.

Szeretek itt lenni, otthon érzem magam, megérkeztem, jó veletek, hölgyeim!

Gratulálok a kiállító művészeknek!

Megköszönöm Vincze Angélának és társainak a fáradságos szervezőmunkát és az aktív részvételét!

Köszönöm, hogy meghallgattak!

Éljen a szabadság! Éljen a művészet szabadsága!

W e h n e r T i b o r

Költészet és filozófia

/ Tenk László piktúrája

Az 1986-ban, a pontosan harminc esztendővel ez előtt, az akkori művészeti folyóiratban megjelent, a Tenk László festőművész munkásságát elemző tanulmányban az olvasható, hogy „*táblaképei valóságos környezetekbe, közegekbe helyezett valóságos alakokat, valós élményhelyzeteket rögzítenek, jelenítenek meg.*” A művész „*... a műfaj keretein belül, egy-egy hétköznapi jelenet kiemelésével, ki-merevített képével, egy-egy valóságos, tűnékeny pillanat megragadásával, különös tájrészlet felvil-lantásával feszültséget keltő atmoszférát teremt, a megfestett dolgok mintegy varázsütésre előzményt és következményt feltételeznek, s általában a meg-festett jelenetben, szituációban valami nincs úgy,*

ahogy lennie kellene. A hangsúly a témaválasztá-son, a kiemelésen van. Tenk mindenkör olyan min-dennapi motívumot választ képtémául – esti vagy hajnali sétát, nagy távlat előtt tobzódó tájat, táncoló nőalakokat –, amelybe szinte észrevétlenül beavat-kozhat, amelyet módosíthat, s amelynek így jelen-tésköre változik, kitágul, emocionális tartalma mé-lyebbé válik. A beavatkozás, a finom torzítás révén a megszokott élethelyzeteket, a konvencionális lát-ványokat megkérdőjelezi, és a bizonytalanság szfé-rájába transzponálja.”

Nos, ezeket a három évtizede megfogalmazott konklúziókat, amelyeket az akkor még a magyar festészet közéggenerációjához tartozó alkotóról



Irtás (A fákról) / olaj, tempera, farost, 1999



A vadkacsa ravatala / olaj, tempera, farost, 1980

a középgeneráció egyik művészettörténésze írta, azon túl, hogy közben elszállt a fejünk felett három évtized – kis módosításokkal, apróbb elmozdulásokkal, kisebb kiegészítésekkel – a napjainkban, a közelmúltban született Tenk-képek leírásához, értelmezési kísérletéhez is alkalmazhatjuk. A közelmúltban, és a megelőző két-három évben festett művek formailag, műfajilag, tematikailag és stílusztikailag is szerves továbbvivői a korábbi alkotószakaszok festői törekvéseinek. Konzekvens alkotó: az 1943-ban született, a budapesti főiskola egykori Bernáth Aurél-tanítványa, aki a múlt század hatvanas-hetvenes évtizedfordulója, vagyis négy és fél évtizede építi életművét, a festészet, és úgy általában a képzőművészet megannyi radikális fordulata, irányváltása, szertefutó törekvése, szemléleti változása ellenére következetesen a maga útját járja. Egy 1979-ben megfogalmazott alkotói elve szellemében a korszerűtlenség vádját is vállalva festi műveit: a meditatív árnyaltságú, mély emóciókkal élteztett, a realista kifejezés szellemében interpretált képeit. Természetesen a korszerűség és korszerűtlenség kérdésében nem a műforma, a stílusműve

alapján kell megvonnunk a következtetéseinket, hanem az érték, az alkotói lelemény, a művészi felismerés súlyának és jelentőségének vizsgálatával, és ha ezeket helyezzük a megítélés mérlegére, akkor itt minden rendben van.

A realista, vagy inkább az impresszionista, posztimpresszionista festői hagyományhoz, szellemiséghez kötődő képek sora tradicionális festmény: keretbe foglalt, a fal függőleges síkjára függesztett, álló vagy fekvő téglalap, négyzet formátumú, olajfestékkel és temperával farostlemezre rögzített, olyan kompozíció, amelyeknek szabályszerűségét, klasszikus alkotómódszereket követő voltát esetenként csak a vastagon felhordott festék érdekes, a képsíkból kilépő felületrétege bontja meg. Pontosan meghatározhatók az ezen szabályos műformákba foglalt műfajok megjelenése is: a városképekben, a tájképekben és az életképekben az ember valóságos környezete, illetve kissé mellérendelten, egyszer-egyszer, vagy az új műveken egyre inkább főszereplővé is avatva maga az ember jelenik meg. Úgy tűnik, minden mindig a valóságos valóságot idézi, nem borzolja meg a képtémákat semmi fikció,



Város az öböl felett / olaj, tempera, farost, 1993

a szabályokat, illetve a szabályos jelenség-idézéseket nem borítja fel az alkotói spekuláció. Azonban ez csupán a látszat: mert a Tenk-képeken jóllehet ismerősnek tűnő, beazonosíthatónak vélt környezetek, elemek és jelenségek rögzülnek, ezek mégis az alkotói fantázia, vagy még inkább az alkotói összegzés, lényeg-sűrítés tükröztetései: emlékképeiből a

fontos elemekre koncentrálva, a jellegzetességeket megragadva, az egyedit az általános szintekre emelve állítja elének a maguk megfestett formájában sehol sem létező városképeket, jeleneteket, természeti elemeket. Ennek a kiemelő-szintetizáló eljárásnak hallatlan fontos interpretációs segédelei Tenk László festői eszközei: a lényeges motívumokra koncentráló,



Dévaj fürdőzők / olaj, tempera, farost, 1999

a részletezést kerülő, már-már emblematikussá redukáló motívum-idézés: a tájak szűk horizontúakká váltak, a városrészletek zártakká alakultak, az utcák mindig szűkek, a fák ágai-bogai abroncsos szorításúak. És ami a motívumoknál is fontosabb: a színvilág. Mintha Tenk László képein a zöldes-kékes, sötét árnyalatokba burkolózó, borús, borongós kolorittal hadakozva, minden ecsetvonásával a szürkék és feketék támadásait verné vissza, és mintha az egy-egy fénypászma felgyúlásával derengővé alakított, súlyos árnyékokkal terhelt kompozícióinak szomorú atmoszféráját az állandóvá vált alkonyat, a fényessé-

gektől, a fényektől való búcsúzás elégikus hangulata lengené át. Egyetlen befogadói reményünk talán az lehet, ha az alkonyi fényeket hajnaliakká minősítjük e képvilágok értelmezése és átérzése során, úgy, mint ahogy azt Supka Magdolna művészettörténész is tette, egyik korábbi művét elemezvén megállapítva: „...sokminden múlik Tenknél a napszak hangulati jellegén, hogy ha van a hajnal drámájának szöges ellentéte, hát a Hajnali séta című képe az, mert lám a táj nem veszít sokat a sejtelmességéből, a háttéri mélyben a ködvilágot még alig érinti a rózsás pír, s a felhősákok még feketéllőn úsztatják tovább az éji viharok



Törött tükör, önarckép / olaj, tempera, farost, 1988



Három / olaj, tempera, farost, Kőröndi-Csák gyűjtemény, 1989

emlékét, de a fák lombcsipkéje alól most bukkan elő és lépked ringó tündérlábbal az Ismeretlen lenge lény a nappali rejteke felé, csak apró talpa nyomát hagyva hátra az úton. Ha ezt, így és akkor meg nem ragadja a művész, ki tudja, akadna-e valaha is egy másik ecset, amelynek elhinnők, hogy akárcsak egyetlen, valóságútlan, álomkönnyű hajnalért is érdemes élni.”

De talán ne is döntsünk arról a dilemmáról, hogy a reggel fénygyújtó reménye, vagy az alkony fénybúcsúztató melankóliája hatja át a Tenk-képeket, mert a legfontosabb festői tényező minden bizonnyal a derengés, a dolgokat sejtelmességekbe burkoló, az éles körvonalakat kissé elmosó, az egykori látvány festőivé érlelt látványát idéző képteremtés atmoszferikus-hangulati sugárzása.

Egy XX. századi alkotó, a munkássága befejező korszakában kényszerűen szobrászból festővé vált

Ferenczy Béni egyik eszmefuttatásában találtam arra a hitvallásra, amely rendkívül egyszerűen és lényeglátón fogalmazza meg az igazi művész küldetését: egyszerre költőnek és filozófusnak kell lennie. Nos, mint a megelőző alkotószakaszok műveinek, Tenk László legújabb képeinek költőisége, lírai felfogásmódja és mondandója megcáfolhatatlan, már-már e festészetet mintegy karakterikusan jellemző jegy, de ha a kompozíciók mélyrétegeiben rejtező bölcs életszemléletet, az alkotónak az élet megválaszolhatatlan kérdéseivel való viaskodásának jelenvalóságát faggatjuk, akkor a költőiséggel ölelkező filozófiai kérdésfelvetésekkel és válasz-kísérletekkel is párbeszédet kezdhethetünk. Vagyis a látszólagos korszerűtlenség álcájában minden korszerűség, minden napjainknak szóló eleven mondandó jelen van Tenk László képeiben.

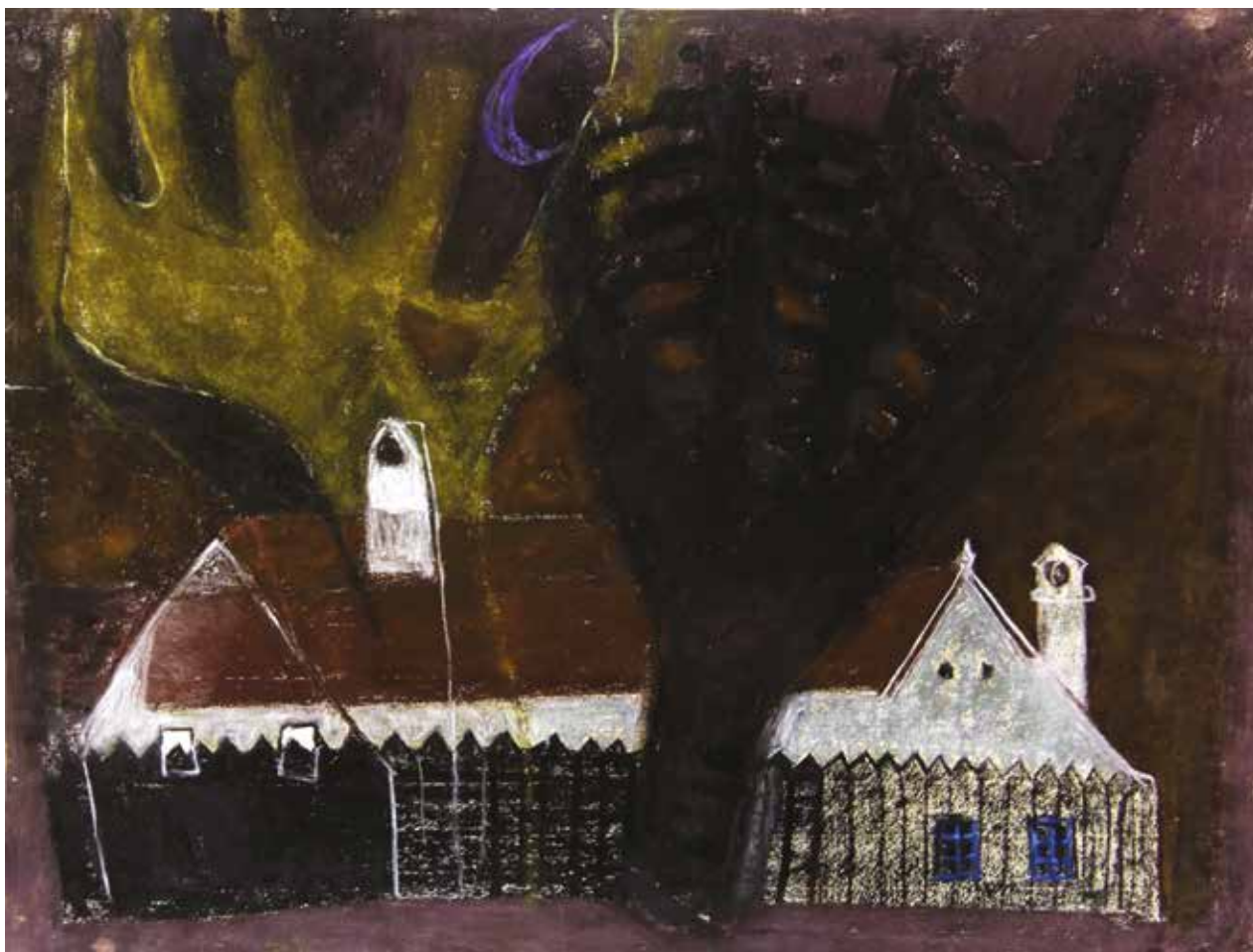
K a k u k T a m á s

Csonka fák, a csonka időben

Zilahy Györgyről először Wehner Tibortól hallottam, talán munkabédeink egyikén, a tatai Öreg-tó önkiszolgáló éttermében. Ezek az alkalmak akkoriban rendszeresek voltak, tekintettel arra, hogy mindketten Tatán dolgoztunk. A menü elfogyasztása után ki-ki visszatért munkahelyére, Wehner a múzeum angolparki kiskastélyába, én a moziüzemi vállalatá avanszált Vágó utcai villába. Úgy tartják, az étkezés fénypontja a desszert, ami esetünkben, a kétfogásos fémtálcás ebéd utáni beszélgetés volt.

Hogy ezek pontosan mikor zajlottak, azt fedhetné jótékony homály is, de Györe Balázs barátom szerint abban az életkorban vagyunk, amikor már semmit nem kell szégyellnünk. Úgyhogy nézzünk

farkasszemmet a valósággal, a múlt század hetvenes éveinek végén ismertem meg Zilahy György nevét. A Tibortól hallottak felgyújtották a fantáziámat, de enyhe szorongás is előtört, hogy ilyen fiatalon vége szakadhat az emberi életnek. Az sem vigasztalt, ha művésszel esik meg ez az igazságtalanság, azért az utókor előbb-utóbb mérlegre teszi/teheti az örökül hagyott életművet. A fiatalon elhunyt művész első, posztumusz kiállítását komoly kritikai siker követte, de azután sokáig nem lehetett hallani róla. Wehner Tibor tárlatszervezéseivel, katalógusokba írt ismertetőivel, művészeti folyóiratokban közölt tanulmányaival, és az életművet összefoglaló első kiadvánnyal (Zilahy György, Tatabánya, 1984.) sokat



Csukott szemű házak /papír, olajpasztell, 1962–1966



Bús éjféli óra / olajpasztell, papír, 1962–1966

tett azért, hogy ez megváltozzon. A recepció Kövesdi Mónika jóvoltából most új könyvvel bővült, a művészettörténész szerkesztésében megjelent reprezentatív kivitelezésű Zilhay György album teljes körű képet kíván adni a tatai származású művész munkásságáról.

A kötet Kövesdi Mónika *Egy ember áll a furcsa kertben* című (az egyik Zilhay festménytől idézett) tanulmányával indul: „Zilahy tragikusan korai halála, a sors által rövidre mért alkotói idő megakadályozta, hogy művészete beépüljön a magyar művészet folyamába. A művész messziről indult és későn ért be, s mire végül a teljesen kidolgozott saját stílus és motívumrendszer birtokában, a katartikus erejű sorozat megalkotásával kellően felkészültnek érezte magát a bemutatkozásra, a megnyitót már nem érthette meg.” Megrázó, drámai sors, színpadi író után kiáltana, ha nem lenne ilyen húsbavágó ez a végzetes elrendelés. Kövesdi esszéjéből megtudhatjuk, hogy a lélektanilag nagy nehézségek árán megszülető, robbanó hatású művészi látomások gyutacsa a prágai zsidótemető meglátogatása volt, amelyhez további ösztönzést adtak a tokaji és környékbeli zsidótemetők. „Innen kiindulva aztán a temetőkeretek és a sírkövek

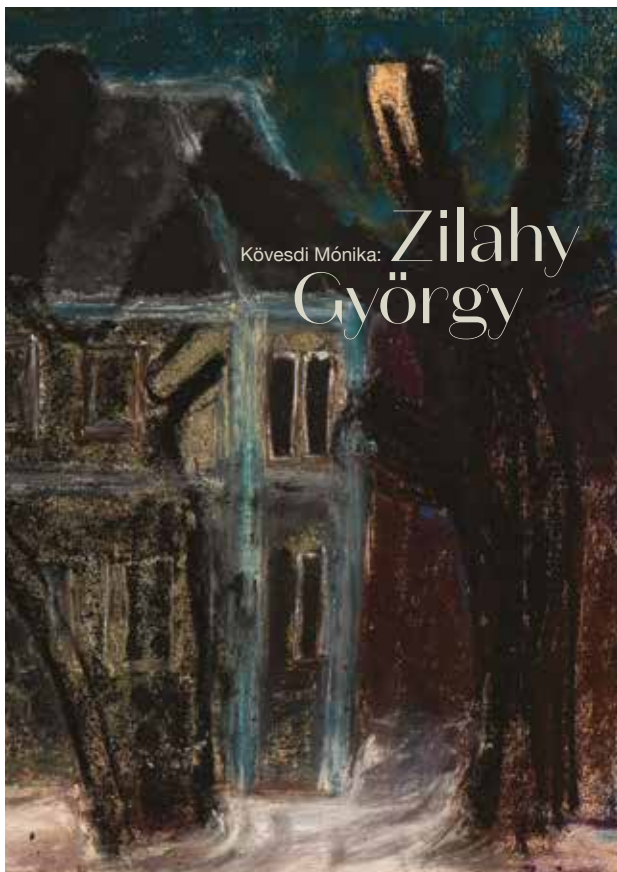
motívumai a kert-szimbolikához, a mulandóság-érzéshez, a festői létértelmezés képeihez járulnak hozzá.” Kövesdi értelmezésében ezek az érzések válnak „összefüggő jelrendszerré”, amelynek centrumában „egy álombeli (éjszakai) kert áll”. Ahol a tiszai ártéri fák látnoki megpillantásának hangulatát, a tanulmány mottójául választott, Pilinszky Apokrifjának részlete is érzékelteti: [...] „Valamikor Paradicsom állt itt./ Félálomban újuló fájdalom:/ hallani óriási fáit!” Kövesdi pontos megállapítása szerint a művészi oeuvre kulcsmozzanatáról van szó, ami Zilahyt elszakította az 1962 előtt készült képek hagyományos felfogásától, és „A természetelvű festői világ egyszerre csak átalakult, és tulajdonképpen hirtelen, váratlanul egy teljes egészében szimbolikus, szürrealista összefüggésekben megformált, konstruktív erővel összefogott művészi világba fordult át.”

Mindkét alkotói korszakot nyomon követhetjük a Képek fejezetben, ahol a szerkesztői figyelem kiterjed arra is, hogy a művek címe mellett, jelölt a keletkezés évszáma is, a műalkotások mérete, technikája, és fellelhetőségük helye. A hetvenkilenc alkotás többsége olajpasztellel készült, de láthatunk grafikákat is, a kiváló nyomdai minőségű válogatásban.



Kenyér és korsó /olaj, vászon, 1962–1966

Kövesdi Mónika néhol egy-egy képet konkrét műelemzéssel egészít ki, s ezzel a perspektívával is közelebb visz Zilahy festői világához. „A kerítéssel körülzárt, fehér falú házak körül csupasz ágú fák nyúlnak az égbe, ahol fekete varjak keringenek. A varjak baljóslatú jelenlétét fokozza a háttér vörös színe, amely az ellenfényben álló fák kontúrján is megjelenik. A téma – a kis falu képe – idilli is lehetne, a táj mégsem békés, inkább vészterhes, fenyegetettséget kifejező.” (Fekete falu) A Szemelvények a kortársak visszaemlékezésének gyűjteménye, Zilahy György alakjának, emberi habitusának megidézése. Példaként álljon itt egy rövid részlet Szerényi Győző írásából: „1956-ban végzett Domanovszky tanítványként, 10 évig formálta szellemét, látásmódját, érlelte formálódó műveit, közben persze egész kis galériát hozott össze belőlük. Az ismerősei, a barátai csodájára jártak, és csodálkoztak, hogy miért nem lép nyilvánosság elé. 1966-ban látta elérkezettnek. Éppen készült rá a Csók Galériában. Nem érte meg. Néhány nappal előbb vitte el a halál...” A Fotók gyűjteményében találhatunk a tatai gyermekkor családi felvételeiből, a műtermében, az általa vezetett szakkörökben, a művésztaáborokban készületekből is. Az Adattár egészíti ki ezt a nagyon fontos albumot, melyben a megszenvedett művek beszélnek Zilahy rövid életének igazi valóságáról, mint a „A kopár domb fái” az ősről, az elmúlásról.



Kövesdi Mónika: Zilahy György
Tervezte: Szabó Andrea Ferenczy Noémi-díjas
grafikusművész
Kiadó: Kuny Domonkos Múzeum, 2020., Tata

Zilahy György

(Tata-Tóváros, 1929. április 6. – Budapest, 1966. május 4.)
festőművész 1956-ban végzett a Képzőművészeti Főiskolán, mestere Domanovszky Endre volt. Zilahy György képzőművészeti szakköröket vezetett, egyik művésztanára volt a tiszacsegei, a tokaji művésztalpnak. Első budapesti, bemutatkozó kiállítása előtt váratlanul elhunyt. Tokajban emléktábla őrzi a nevét, hagyatéka 1974-ben került a tatai Kuny Domonkos Múzeumba.

S z e r z ő i n k

Dr. Boros Lili PhD
művészettörténész

D. Udvary Ildikó
művészettörténész

Dr. Egri Mária
művészettörténész

Garami Gréta
művészettörténész

Kakuk Tamás
író

Sipos Endre
művészetfilozófus

Szurcsik József
festőművész, író

Verebes György
festőművész, író

Wehner Tibor
művészettörténész

B o r í t ó n

Mayer Éva és Majoros Áron Zsolt a meddőséget
és az ezzel járó traumatizált helyzetet dolgozza fel
„BÖLCSŐK” című installációjában.

H á t s ó b o r í t ó n

Tenk László / Sikátor a tengerre, 2000

B o r í t ó b e l s ő n

Baráth Fábián / Babel- szobor Szabó Gyurinak, 2020
Aknai János / Emlék

A lap megrendelhető
a Felvidéki Magyar Szépművészeti Egyesület
kiadó (femsze@gmail.com)
és a szerkesztőség
(atelier.folyoirat.revkomarom@gmail.com)
email címeiken.

A folyóirat megvásárolható
Szlovákiában és Magyarországon.
Észak-Komárom / Madách Könyvesbolt
(Jókaiho 25, 945 01 Komárno),
Dunaszerdahely / Kortárs Magyar Galéria
(Gyulu Szabó 304/2, 929 01 Dunajská Streda),
Párkányban a Bestseller könyvesboltban
(Hlavná 129, 943 01 Štúrovo),
Budapest / Írók Boltja
(Andrássy út 45.)

ATELIER művészeti folyóirat
XXIII. évfolyam, 2020. 3. szám
Megjelenés negyedévenként

K i a d ó

a Felvidéki Magyar Szépművészeti Egyesület



Felelős kiadó a kiadó mindenkori elnöke

F ő s z e r k e s z t ő

Miglinczi Éva

e-mail: atelier.folyoirat.revkomarom@gmail.com

mobil: + 36 70 217 0280

A szerkesztőség címe

Kós Károly út 3. fsz. 3., Tatabánya 2800

M u n k a t á r s a k

Fecsó Szilárd - Kassa

e-mail: fecso.szilard@gmail.com

Lacza Tihamér - Nyárasd

e-mail: laczat@gmail.com

Borító- és lapterv

Szabó Andrea grafikusművész

Nyomdai előkészítés – Szabó Andrea

Nyomda - EPC Nyomdaipari Kft.

2040 Budaörs, Baross u. 77.

Postacím: 2040 Budaörs, Pf. 48.

Bankszámla OTP Bank Nyrt. Magyarország

Számlaszám 11740030-24034067

Nemzeti Média- és Hírközlési Hatóság

CE/6766-4/2019

T á m o g a t ó k



Kernstok Károly Művészeti Alapítvány

Köszönjük a hazai és külföldi alkotók-írók,
fotográfusok, a könyvkiadók, a művészeti intézmények,
valamint a jogutódok hozzájárulását az írások-
képek közléséhez.

Ár: 4.5 €, 1 400.- Ft

ISSN 1336-1678



9 771336 1160034